

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יצחק״א אפרים שמעון סינאוויץ

(ב) לקמן י"א שבת קרב
(ג) י"א שש. ג' ג' ג'
דף י"א: ג' ג' ג'
(ה) לקמן: ג' ג' ג'
קרב: עירובין כה
(ו) ואלו ט': י' (ח) ואלו
קרב: ט' עירובין ט'
לקמן ט': ע"ס אלוט ט'
מ"א: ט' לקמן לו: ע"ס
ע"ס חוס' עירובין ט'. ד'
אלמן י' ע"ס כבשדור
פ"י מ"ב מ"ק י' ג'
(ז) שבת קרב ד'
(ח) לקמן ד' ט' ט'
(ט) ג' ב"ב פ' ע"י
(י) ע"י אלוט פ"י מ"ב

הגהות הב"ח

(ה) תוס' ד"ה ג' ו"ס
ל"ע מ"ירי לנשלה י'
ס"א דנשרף:

הגהות מהר"ב

רנשבורג:

ורש"י ד"ה כול'
שגזרות וכו' שגזרות
הבסיים וסומאם כול'
ל"ע ע"י לקמן ד' י'
ע"א רש"י
דמרוויחא דור פי י'
לכלה תפסה חמית ע"י
קמא קמולתא כלל י'
זה. וע"י מ"ש נספס
ד' לזי גזל ס' ודור'
ע"י
לדלוה מ"ס זה ונפס
כלו:

לעזרי רש"י

[illegible][illegible]

לֹאֵה דְמִיָּה דְלִמָּה מִמֶּלֶךְ
לֹאֵה לֵה הַזְמִנָּה לְמַפְרָע:
הַפְּלִיגִי כְשֶׁנִּי
דְּפִלִּיגִי כְשֶׁנִּי
אֶחָד מֵהֶם
לֹאֵה דְמִיָּה דְלִמָּה מִמֶּלֶךְ
לֹאֵה לֵה הַזְמִנָּה לְמַפְרָע:
הַפְּלִיגִי כְשֶׁנִּי
דְּפִלִּיגִי כְשֶׁנִּי
אֶחָד מֵהֶם

ב"ש אומרים והוא שחשב עליו ד
המת. וקא סלקא דעתך ל
דפליגי כשנפתח אחד מהם וצכלים דלגמ
לאחד מהם הוא עמא והן סטורין
הצלים
נערין לא אי גמז עד
א אלא כיון דמוקצה
הא אני נוטל סגי אבל
אי הא קשיא ^ב ב"ש
ה העלי לקצב עליו
מא גבי שמחת יו"ט
לא ורמינהי השוחט
רבי יוחנן מוחלפת
אי היא עד כאן לא
היכא דאיכא דקר
א דקר נערין לא אי
מרי ב"ה הכא אלא
אבל התם לא אלא אי קשיא ד
פני הדורסן ולא יגביהו אלא
מא גבי שמחת יום טוב ב"ש
עורף ביום טוב וכו' אמר רבי
עד כאן לא קאמרי ב"ש ה
ליכא דקר נערין לא אי גמז
א עלויה אבל התם לא אלא
לקין את התריסין ביום טוב ו
ט ב"ש לחומרא וב"ה לקולא
א ב"ש אבית שמאי לא ק
נערין אלא ב"ה אבית הלל
עד כאן לא קאמרי בית
סתירה בכלים אבל התם לא
מבעוד יום וב"ה אומרים ^א ע
תנן בר אמז מחלוקת בבריכה
לכוכי וב"ה סברי לא גזרינן
זה אני נוטל סגיא וב"ה ל
אני נוטל למחר וכי תימא
זו פתחים הרבה כולן ממיא
להוציאן באחד מהן או בח
הפתחים כולן ב"ש אומרים
הלל אומרים גאף משימות
ותחתים מכאן ולהבא וכן אמר ר
מכאן ולהבא אין למפרע לא ר
ממלכא ושביק ממלכא ושב
מד ואומר זה זה ואני נוטל סגיא
סגורים: ב"ה ממיא. כל כלים
^א סגור כחמים טומאה על מקום שה
אין: נפתח אחד מהם. לאחר מיתתו
הכל מוקמינן לה דמודו הכל
ע"ה ארבעה. נקב שעורו שראו לה
וגי וצכלים שהי צהס צין מיתה למשח
לגיה וצבר וצמ"ד ק"ס השתא צברא
לגיה: זה אומר עלה בר. ואפי' צ
האחרים דקא צברי משירה חורמ
ננפתח אחד מהם לא פליגי מידי: ר
ולומר לנו אי נוטל דלמא למחר מט
כדי צרו הלך אומר זה זה אי עט
מאתמול הכחשים והשמיים ואכתי
צין שה שמיים לא שקיל אחריני שה
האגא ששל כל הפתחין בין אדם ובין כלים
ותברא אחר שהסכים עכשיו לפתוחו כאלו הו
היה ומשנהו זו התפרע עלה אמר רבה לטורא את
השניה למפרע לא אלא כל מה שהיה מקודם תחת
השמיים ושרירות וזאת היתה כחפזי העיר
באבא אמר למפרע וכו' היה ביררה הוציא
חשמי

וב"ה אומרים אף משימות
ירי כלים ללמפרע וה"ה
ע והא דקאמר לעיל נפתח
פליגי ד"ש מיירי כלים
הר כן שם ותימה אדלפליגי
לגו נפתח וכלים ללמפרע
ו חשד משום רעותא דר"ה
הפסחא דעלמא פליגי דמועיל
הפתחים אחריס אצל חומה
ת להו צריה היכי משכחת
ות ולו פתחים הרבה דכונן
הא חילא למימר לבסוף
צרה פתח הוצר הדב
לסופו לנאח דרך שם
שעשו פתח חדש והוליו
שיך צריה (6) א"ע מיירי
שאר המת במקומו:
איכא

קשיא ° ב"ש אומרים
אם כן יש עליו כוית
להומרא וב"ה לקולא
חנן מוחלתת השיטה
אלא היכא דאיכא
כאן לא קאמרי ב"ה
אי קשיא הא קשיא
ה מתירין אף להחזיר
רמיניה השורט חיה
א התם דאיכא רקר
שיא אמר רבי יוחנן
לל הכא אלא משום
מתני' ב"ש אומרים
וד ואומר זה זה אני
ראשונה רב"ש סברי
בבריכה שניה דברי
ליה למימר זה זה
ה לית להו ברירה
נפתח אחד מהן הוא
שיש בו ארבעה על
שחשב להוציאו עד
מת הא אתמר עלה
אושעיא למהר את
אמר לעולם למפרע
קא מוטל מדי דלא
הני מילי מערב יו"ט
אבל

נמיס צחלל הפתחים תחת
דרך יציאת העומאה שסופו
נמת: הוא שמו. דין כלים
אן ולהצא כלים המוצאים
תח מתים: מצייל על כ"ה
ד"ש סברי לא אמרי הוצר
נפתח אחד מהם נמי הוו
א הוצר ופני מנהרין
ומאה לפתחים ולפי מתשענ
אמר יצוים למפרע. נמי
ל וטדק השמיים ושדיק הא
ולומחר על כרמיה הני הוא
ל למיחס: ה"פ מערב יו"ט.
ע שמוקצין הם שלא ומק:
אלל

דין דחישב עכשיו לפתוח הפתח פלי
מקורם לכן ונהני יש לכ"ה ברירה.
הבא תחת האקף ותחת חזיו שלל הפתח
ו ותחת כל הפתחין סמקין. ואמ"ר ג.
חן הכא לענין סומאה לא אלא כיון
אין אב"ה עמיס לומר זה הוא בית
שבת על ר"ה

הא לא טעל עמיס שלל עין וכו'. (3) א

פט א מ"י פ"ב
 יו"ט הלכה ה ט
 א"ח ס' חלו סעף
ע ב ג מ"י פ"א
 טומאת מה הלכ
 סמג עשין רלח שו"ע
 סימן שעא סעף ד ו
זא ד מ"י פ"ב
 יו"ט הלכה ה ט
 א"ח ס' חלו סעף

[illegible]

עב א מ"י פ"ג מהל' י"ט הלכה ו טו"ט ע"כ
א"ח כ"י מ"א סוף י"ב:
עב ב מ"י פ"ג מהל' מ"ה
גולה ה' י"ט טו"ט ע"כ
ח"מ כ"י ר"ס סוף ח:
עב ג מ"י פ"ג מהל' י"ט
הלכה ו טו"ט ע"כ א"ח
כ"י מ"א סוף י"ב:
עב ד מ"י פ"ג מהל' ט"ז
סוף י"ג:
ע"כ

רבינו הגאון

לפניו רבינו יצחק ברעמי
כל השורבין היבטו לי
ומהר"י ליטל א"ה
שאברו וחישינו דלמא
מטלטל ושבקי כד לברוח
לו השמיים אי נמי
משכחין כלהו בחושבין
כ"ר: [מתני'] י"ז
שחורים ומצא לבנים
אומר רבא כגון
שחורים שחורים בגד
מזרחי ולבנים בגד מערב
ובא ב"ר"ש ומצא לבנים
במזרח ושחורים במערב
וכגון דאיכא בדף ההוא
אחרים הרבה שחורים
ולבנים שלא זימן אותן
דהיינון שמא מאתן
שלא זימן מהן שהן רוב
הוא עוד בדף אחר עומק
שהן קרובין נמצאו
האחרין מרובין וקרובין
לפיכך גם הן אסורים. ג'
ומצא ב' הרי אלו
מותרים ואוקימנא דסבר
האי תנא דח' מנייהו אל
לעלא ואשחיהו דח' הן
הן שדימן. ואמרין
מתני' רבי היא דתניא
הניח מאתים חולין ומעשר שני מעורבין זה בזה דברי רבי וחכ"א הכל חולין
הניח מאתים ומצא מנה מונה מונה מוטל דברי רבי וחכ"א הכל חולין
אפילו תימא רבנן הא אתמר עלה ר' יוחנן ור"א דאמרי תרויהו שאני גזולות
הואיל ועשוין לדרות ולמה ל' לשנויי עלה שאני גזולות הואיל ועשוין
לדרות והא אתמר עלה דההיא דרבי יוחנן ור' אלעזר חד אמר בשני
כיסין מחלוקת אבל בכיס אחד דברי הכל חולין וחד אמר בכיס אחד
מחלוקת אבל בשני כיסין דברי הכל מונה מונה מוטל בשלמא
למ"ד בשני כיסין מחלוקת היינו דאיצטרך לשנויי הכא שאני גזולות הואיל
ועשוין לדרות אלא למ"ד בכיס אחד מחלוקת אבל בשני כיסין דברי הכל
מונה מונה ומה השתא למה לי לשנויי עלה הא אמרת בשני כיסין
לא פליגי אמר רב אשי הכא בגזולות מקושרים ו' וכיסים מקושרים עסקינן
גזולות מנתחי אהרדי כיסין לא מנתחי אהרדי ורבי אמר לך כיסין נמי זמנין
דמתעבלי

איכא

חד דמערב בהו. וא"ת ולגטיל ברובא וי"ל דעלי חיים
לא בטלי דמשיי"א אי נמי ה"ל דבר שיש לו מותרין לאחר
יו"ט וכל דבר שיש לו מותרין אפי' חלף לא בטלי"ט:

חד

מותרין ויש לומר דהואיל
ונשאר שנים מתקומם ודאי צרכי"ג
תלין לקולא: **חולין** ומעשר שני
מעורבין זה בזה. פ"ה שרר מנה
היפה שצנינים ויחמר אס זה של
מעשר מוטב ואס האחר של מעשר
הרי זה מחולל על זה ותימה דמפרש"י
בפרק הזהב (צ"מ דף מה). דאין
מחללין כסף על כסף ולא מעות
על מעות לכך נראה דמחלל במחלה
הננה של מעשר על פרוטות של
נחשת ואח"כ מחללו על מנה היפה
שצנינים"ט: **הכל** חולין. שאני
אומר הוא לקח מעות של מעשר
שני והני אחריני נינהו ותימה דהא
לא אמרי' שאני אומר להקל אלא
כשהוא מדרבנן כדאיכא בפסחים
(דף י'). דקאמר שאני תרומה דרבנן
לפיכך אני מולה להקל ולומר שאני
אומר וכו' וי"ל דכיון שאין אדם
מניח חולין אלא מעשר תלין שפיר
לקולא ואמרי' ודאי לקח אלו משם
ושמח ואמר כך הניח אלו שם:
פשיטא

אבל ביום טוב אסור דיימנין דמשתכחו
שמינים בחושים וכוהושים שמינים וקמטלטל
מדי דלא חזי ליה אי נמי זימנין דמשתכחו
בלהו בחושים ושביק להו ואתי לאמנועי
משמחת יום טוב: **מתני'** זמן שחורים
ומצא לבנים לבנים ומצא שחורים שנים
ומצא שלשה אסורים שלשה ומצא שנים
מותרים בתוך הקן ומצא לפני הקן"ט אסורין
ואם אין שם אלא הם הרי אלו מותרים:
גמ' פשיטא אמר רבה הכא במאי עסקינן
בגון שזמן שחורים ולבנים והשכים ומצא
שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים
מהו דתימא הני אינהו נינהו ואתהפוכי
אתהפוך קמ"ל הנה אודו לעלא ואחרי
אחריני נינהו לימא מסייע ליה דר' חנינא
דאמר ר' חנינא"ט רוב וקרוב הלך אחר
הרוב כדאמר אביי"ט בדרף הכא נמי בדרף:
שנים ומצא שלשה אסורין: מה נפשך
אי אחריני נינהו הא איכא חד דמערב בהו:
דשלשה ומצא שנים מותרין: מ"ש הני אינהו

אב"ב ב"מ. כשנא לצרין צ"ט כלומר שלא צר דצריז מצדד יום
וסוקן על דיקתא מחר שידוק את כולן: דיימנין דמשתכחו שמינים
בחושין וכוהושין שמינים. אותם הנראים שמינים למראה עיניו נמלאים
כחושין נמשמשין והנחוששים נמלאים שמינים: מדי דלא חזי ליה.
כל אותן שטלטל יותר על צרכו
מוקפים היו: אי נמי גרסינן. אי
נמי זימנין דמשתכחו בלהו בחושין
וקא במנע משמחת י"ט. וכל זה על
ידי שלא צר אחרת דצריז לפיכך
סמך על שקר לומר אי אפשר שלא
יהו שנים או שלשה מוצים ולמחר
נמצאו כולם רעים אבל כשאתה
מוקפין לצר שז אלו סומך אלא
על אלו צין היו שמינים אפי' כחושין
ולדעת כן זמן וצא וטולין ולא
ממנע: **מתני'** זמן שחורים.
ולא היה שם עוד ולמחר מלא הכל
לבנים ודאי המזומנים הלכו להם
ואלו אחרים דלחו להו מעלמא לשוקן
וכן שנים ומצא שלשה ואינו מכיר
את המזומנים כולם אסורים: ש"ש
ומצא שנים מותרים. האחד הלך
והשנים נשארו ולא אמרינן האיל
והאחד הלך וכל הלכו כולם ואלו
אחרים הם: זמן בתוך הקן ומצא
לפני הקן. וצחקו הקן לא מלא כלום
הרי אלו אסורים וצמחא מפרש לה:
גמ' בגון שזמן שחורים ולבנים.
בשני קנן וכל הקנן מוצלגין צמחיות
ועליית דכדך כל שזכין עשוין
עליית הרבה וכל עליה י"ט ב'
מחיות הרבה: והשכים ומצא ב'
והני קאמר זמן שחורים צקן זה
ומלא צ' לבנים וזכנים זמן בשני ומלא
צ' שחורים: דרבי חנינא. צצצ
בתרא בלא יתפור: רוב וקרוב.
אס צא מעשה לפניו ויש לתלותו
דצד הקרוב לו להמיר או לאסור
יש לתלותו אחר הרוב לענין אחר
חלף הקרוב אחר הרוב ומתני'
נמי הכי אמר דהא איכא למתלינו
להקן שחורים צאותם שהיו אחרת
צקן צצצד וכן הלצים ולומר נהפכו
ולא תלין אלא אמרינן מעלמא אמו
ומרובא פירשו: כדאמר אביי.

לקמן"ט: בדרף. שיש דף לפני השוכן צולט ויוצא ממנו וישם צאין ויושעין יונים דמעלמא חדיר שיראים ליכנס לקן מפני שאותן שצקן
נגרשים את כל הצא אליהן וכשיוצאין משוכן אלו נכנסין הלכן חיישינן שמא מן הדף צאו לקנן הלכן אסורים דהוה לכו כללו
קרובים צצדק ועסקן הלכן זל צתר רוצא: מה נפשך ב'. פירושא דמתני' היא כלומר להכי אסורים דמה נפשך להמירם: (וי"א
מונני' רבי היא. הא מתני' סתמא היא והלכה סתמא משהו ואלן ק"ל"ט) (במסות דף מה). הלכה כרבי מחצירו ולא נפסקינן לה: הניח בנה.
ממעות מעשר שני צמחה: חולין ומעשר שני מעורבין זה בזה. האחד חולין ואינו יודע איזהו וטולל היפה שבה ואומר אס (היא ז"ל)
של מעשר הרי יפה ואס חולין היא תהא חצרתה מחוללת עליה: הב"ה חולין. הואיל ולא מלא כמו שהניח חולין להקל ולומר נטל את
הראשון והניחו במקום אחר והניח שז את אלו ושכח שאין אדם מניח מעות חולין ומעות מעשר צידה: בנה בוצ"ל. ונשאר הקן מנה
ממעשר: הב"ה חולין. הואיל ולא העלהו לירושלים לא הפריקו זה מזה ושניהם נטלין והניחם במקום אחר וזה חולין הוא שהניח הלוס
אחרי כן ושכח: שאני גזולות. להכי איכא למימר האחד הלך וחצרו נשארו: הוא"ה ועשוין. רגילים הן להיות מדיקין אחד
אחד ויוצאין ונכנסין אלא מנה לא הלך מאליו אלא"כ נטלו וכשנטל נטל שניהם: וי"א ח' לשנויי ע"ה. רבי יוחנן ורבי אלעזר מה
דוחקין"ט לתלות טעם משנתנו צמדיים הא לדריה מתוקמת שפיר כרצון בלאו האי טעמא דהא אינהו אפליגי צהיהו דמעשר
חד אמר מחלוקת צמדיים שני המנין צבים אחד צהיהו הוא דקאמרי רבנן דכשנטל כל הכיס נטל אלא בשני כיסים מורו
דהאחד נטל והניח השני וחד אמר מחלוקת צב' כיסין צהיהו הוא דקאמר רבי מנה מונה ומנה מוטל: האי מאי לא גרסינן: בש"מ
למ"ד ב'. המקשה סיומי מסיים למיתיה ומפרש קושייתו צשלמא מאן דמוק' פלוגתיהו צב' כיסין דהיינו כדומיא דמתני' דהוה שני"ט
גזולות לר' לשנויי דמקום מתני' כרצון מהאי טעמא הואיל ועשוין לדרות אלא למ"ד בשני כיסין מורו רבנן השתא למה לי לשנויי
משום דעשוין לדרות הא בשני כיסים נמי הכי קאמרין"ט: השתא ומה כו' לא גרסינן. אלא ה"ג א"א למ"ד בכיס אחד מחלוקת
אב"ב בשני כיסים דברי הכל מונה מונה מוטל השתא למה לי לשנויי ע"ה האמר בשני כיסים א"א פ"ה. וחד מהני רבנן או רבי
יוחנן או רבי אלעזר אוקמה הכי ולעיל אמאי שנו תרויהו הואיל ועשוין לדרות: אמר רב אשי האב בגזולות ב'. מ"ד צבים אחד מחלוקת בשני
כיסין כעין כיס אחד קאמר דהיינו שני כיסין מקושרין דקאמר אב"ב בשני כיסין דצריז דברי הכל מנה מונה ומנה מוטל בשלחן מקושרין ומתני' אפי'
גזולות מקושרין משמע דמותרין מותרין ואלו אמרי' אותן שזמן כולם ואלו אחרים הלכן אי לא נשארו גזולות הואיל ועשוין לדרות
לא הוה מתוקמא כרצון דהא צבים מקושרין אמרי רבנן הכל חולין והשתא אב"ב שטרא מתוקמא שפיר כרצון גזולות מדרבנן
מנתחי אהרדי ואיכא למתלי לקולא דחד מנייהו הוא דאלו ליה אלא כיסים לא מנתחי ואדם צא וטולין ומיין דמקושרים הם שניהם נטלי:
דמתעבלי

ליקובי רש"י

רוב וקרוב הב"ה אחר
הרוב. אס מה דצד
לפניו ויש לו להקל אחר
הרוב ואלו כן ואם תלך צ'
אחר הקרוב לינו כן תלך
צ' אחר הרוב ואפי"ג
דמוריהו דלורייתא רוצא
דלורייתא דמתני' אחרי
רביס לטעות וקורבא
דלורייתא דלמנין ויהי
השני הקרוב וגר"ב
ומצא. מעורבין. ומצא
קלעים שבו מנה ואמר
כ"מ שכן מעות מעשר
הרי כן מחוללים על
הקלעים הללו ומעלה
[פסחים י"ט]

הנהגות וצינונים

א' פ"ש"י צ"ל לקמן יא
ירש עמוד א: צ' ציל
ב' שמינים בין
בחושים (מדרש"ל).
ובכתי' איתא בין דרי
שמינים בין דרי
בחושים: ג' ג' רש"ל
(גליון): ד' צ"ל ז'
היא (גליון): ה' ציל
מה דוחקין או צ"ה
דוחקין (ברכות שמים).
ובבארות המים גרס
דחוקין: ו' אולי ציל
ש"ש (רש"י):
ז' ציל קאמרי
(רש"י): ח' בדפורי
איתא דמפרש ציל
דמפרשין. אש ציל
דמפרשית בפך הזהב
(ב"מ מה צ"א תרדיה
לפלי): ו' לפי מה
שכתבו דמפרש ציל
המ"מ (ב"מ צ' ע"א):
ט' ונ"י רש"י וחס'
פסחים צ"א ד"ה חולין
וכר החליפין שיטתם
(גליון). המעיין יראה
שלא החליפו כלל
(ב"ש):

כו א ב מיי פ"ב הלל
 י"ע הלל י"א אג
 לאון קמא טו"ע א"ס
 ס' חק סק' ב:
 כז ג מיי פ"ו מל
 מלמ' ח' טו"ע
 לאון קמא טו"ע ד' ס'
 ט' סק' ה:
 כח ד מיי ס' הלל כו
 טו"ע ט' סק' ו:
 כט ה (מיי) פ"ב טו"ע
 י"ט ס' קב פ"ד טו"ע
 ע"ן טור א"ס ס' חק:
 ע"ו מור א"ס מלמ'
 י"ע טו"ע ב' קמ
 לאון ע טו"ע א"ס ס'
 חק' סק' ה:
 ל"א ז מיי פ"ב מלמ'
 קידוש תשנ"ח הלל כ:
 ל"ב ח מיי ס' פ"ב הלל
 ופ"א מל' י"ע הלל
 חל:

לג ט מ"א פ"א מהלכות
 י"ט הלכה כד קמא
 לאוין מה עוש"ע שם:
לד י מ"ב פ"ג מהלכות
 קידוש החדש הלכה ה:

רבינו חננאל

אמר רבא הלכתא כותיה דרב ביה תלת בין לקולא בין לחומרא. חזא רבא דאמון ואידן בן אמר ליה ר"ה רב אמר ליה בראשן אסורה אפילו בשני. ואידן בן אמר ליה גלית רב אמר ליה ראשון מותרת בשני. ואשון מספקא ליה דהוה עבד להורגא מבדיל מימא טבא לחביה שנה דייט שם חול הוא ומקוש שם אמלוליה חול ועבשו רבא שני דייט אמר רבא כותיה דרב אסי מסכתא כ"ר ודחאה אביי אמר כ"ר מסכתא דתמן בראשתה כ"ר. ואסיקנא דהוינא דביקיעא דירחא מיט עדין בגולה חרי זמז משום דשלוז מאי הווה לעשות שם דייט כמנהא גזירה. הישקנא שניסנא קיעותא וישכחו חשבנא קיעותא ויבאו לדי לקולא. א"ר יוחנן צעין שנשרן מן הדקל חשבון שבועת אסור להשקין בייטא ואל חשבנא חביה כלומר אל תקשה עלי. ומפני מה [אין] שבת ר"ה בבציה שנולדה שבת ר"ה מותר לאוכלה בייטא כ"ר. ופוטשה עלי ויהלכתא כותיה בעציה ולא בצריה. אמר רב מנחם בצריה שנשרו מן הדקל לנשרו בייטא מריבה עליהן צעין מוכנין ומסקין צעין אסור צעין כ"ר חאי גזנא חזא עליה מדרבנא שם יעלה ויתלוש ואצט צעילין ק"ל מבטלין אצט צעילין לכתחלה ב"ר חיי מילי דאורייתא אבל עלי מדרבנא אסור אפילו לכתחלה. ושאליו לרב דאמר כל דבר שיש לו מותרין. נקח הני צעין ולתרוס ואל תסיל הני מילי חזא דא

ותנן

אין מבטלין איסור לכתחילה. וטע"ז למדלורייתא חד צתרי
צטלי היינו היכא דמיערב ממילא אכל למערבינהו צידים
אסור דהכי תנן צמס' תרומות (פ"ה מ"ט) סאה של תרומה
למוחן תשעים ותשעה של חולין וצורה ונפלה למוחן סאה
ורצה עליהן בשוגג ומחר
אסור דאין מצטלין איסור
ומשני הני מיילי דלורייתא
צנן מצטלין ומש"ה הפילה
אין מצטלין איסור לכתחילה
לא לא אמרינן הכי דשפיר
לכתחילה ואם תאמר לעיל (א:)
דזרי תרומה דרצנן יוסקין
וגז"ל דהא דלמור דרצנן
היינו דבר שיעקרו מדרצנן
לא דעיקרו אינו אלא מדרצנן
ר שיעקרו מדלורייתא כגון
דליכא שום דבר דלורייתא
תירוש ויזהר אפילו צמקוס
לא מדרצנן כגון צבאר פירות
ליין וכן משמע פ' גיד הנשה
(ג') ההיא פלגא דזיתא
דנפול דקולא סגר מר צר
לשערבינהו צתלחין פלגי
ז' אציה אל תולול צשיעורי
מצטלין ואמאי? לא הוסיף
ד' ששים"ז כדי לצטל אותם
משנייה כיון דעיקר איסורו
כגון היכא דליכא כית
דליכא כית וליכא אלא
מור דרצנן אין מצטלין:
ונתקלנו

קא סבר רב אסי קדושה אחת היא והא * רב אסי מבדיל
רב אסי ספוקי מספקא ליה ועביד הכא לחומרא והכא
כותיה דרב אסי מסתברא דהאינא דעינן בקביעא ד
יומי אמר אב"י כותיה דרב מסתברא * דתנן 'בראשונה
משקלקלו הכותים התקינו שיהו שלוחין ויצאין ואילו ב
יומא והיכא דמטו שלוחין עבדינן חד יומא והשתא ד
מאי טעמא עבדינן תרי יומי משום דשלחו מתם * הו
בידיכם * זמנין דגזרו המלכות גזרה * ואתי לאקלקלי אתם
ר"ה רב ושמואל דאמרי תרווייהו * גולדה בזה אסורה
היו מקבלין עדות החדש כל היום (כולו*) פעם אחר

אם ביום שלשים ואחד ועושין ב' ימים יו"ט מספק ומדאורייתא ביום חול הוא וממנה נפק שראל: אסורה בזה. כדמפרש ואזלי: לייבא קם לדורות מתמת מספק וזה העולוס עליהם כחומר יום ארוך: והא דהו בן דירחא ויו"ט שני חול גמור הוא ומאס מנהא אצטיתו שלל דיעבד בקו מספקא ליה. אם חק חכמים הוא שהטול על הגליות לדורות ואפילו מדברי סופרים כיום ארוך או אם הן עשאו מאליהן מספק וחד מיניי מסתברא. לאסרי: קים לן בקביעא דירחא. על ידי חשצן שמחשצן יומי. אלמא חק קצוע הוא מתקנת חכמים על ישראל הרחוקים לע. מסתברא. שאינו חק אלא מדאגת הספק התמירוס עליהם הגליות: ב' צ' החודש כדי להטעות את ישראל: משיאין משואות. כמו להעלותם להו וזקן היו יודעין כל בני הגליות הקרובים והרחוקים את קציעת המ ועד מקום שיכול^ל להגיע בתוך חמשה עשר^ל ימים הם מודיעים ועו ועבדין משואות בראש ההרים וידעו הכל: ועבדי חד יומא. בכל דוכס מינה לא קצועס עליהם צתקנה לדורות: דגורי המלכות גזרה. שלל ואחי לקלקולי ולעשות חסר מלא ומלא חסר ותאכלו חמך צפסח: אם לא מתמת מספק התמירו לעשות: ב' הדום. יום שלשים של אלול ומנה הוא ויו"ט שכן כל היום מפנין לעדות רואי הלצנה אלוי יטאו וכל

איבן השתא. אם הוריתי לך ואחמול בשכרתי: אשתל"א. שכתתי וסגנתי והייתי מורה זו היתר משום דקימנא לן בשאר דוכתי רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן עכשיו יפה לחימך עד היום וזכרתי: הא אמר רבא. לקמן (דף ה:): הלכתא כותיה דרב בהני תלת. שאמר לענין בלה זו משנת ווס¹³ מוצו ולקמיה בשני ימים מוצים של גליות ומלק להקל והשלישי בשני ימים מוצים של ראש השנה ומלק להחמיר: מן הדקף. שנשבר בשבת: אסור להסיק ביום טוב. הסמוך לו: ואף תשיבני ביצה. שאמרתי בה גולדה בזה מותרת בזה דהכא שייך להסיר טפי: ומהא שפבא ביצה כיון דביבוא. ואי לא דלסיקא משום דגולדה בשבת הוה חזיא לגומעה חיה שיש בני אדם גומעין קן: ואף שרי ליה (מר¹⁴) עד למחה מידע ידיע. כי שרית ליה למחר ואחמול לה שרית דבת יומא אסירא אבל עלים דשבת כיון דצוממיהו גלואו אסור מוקפה נמי לא חזי שאין מצערין אש בשבת: אי שרי להו (מר) למחר אתי למימר. אם נפלו זו ביום נמי שרי ואחמול שלא צערנו משום דשבת לא חזי להסקה: והא קא מהפך באיסורא. כשמוליך בתור מוית לוית: בהיתרא מהפך. שהאסור צטל ברז: והא קמבבא איסור בידים. ומנן אן מצטלין איסור לכתחלה דע"כ דאיסורא צטלי ברזא הני מילי היכא דלעירב ממילא אבל לאערוצי ולצטולי צדים

אסור להכי תנן במס' תרומות (פ"ב מ"ט) סאה תרומה שנפלה לתוך תעשים ותשעה וחזרה ונפלה סאה של חולין אם שוגג מותר ואם מוזד הפילה לאותה סאה אחרונה כדי להשלים מאה חולין להטלות את התרומה אסור: בדאורייתא. כגון תרומה: אב"י בדרבנן. כגון מוקצה דהכא: של גליות. שאין עושין אותו אלא בני גליות הכרוקים מצינ דין ואין השלוחין יכולין להביע אלאס מראש חדש עד יו"ט להודיע בזהו יום נקבע החודש אם ציוס שלשים ימים אשון צמתון וציוס השביעי^ט צמתון ותו ולא: בותרת בזה. דחד מינייהו רב אבי קדושה אחת היא. חכמים קבעום על בני גולה לעשותם האבי מביד". ומבין המבדיל בין קדש לחול דקסבר קים לן בקביעה עת החדש כמונו ועשאוה מספק מאלוין אנתו עושין אותם: ספוקי יצו צהם חכמים יודעי העמים יהיו עושין אותן שנים א"כ הרי הוא ו חול ולמאן דקיס ליה בקביעה דירחא צני אדלוני: בותיה דרב אבי מולדוהו אנו למדים אם נראה ציוס שלשים אם לאו: ועבדינן תרי יתון ואפילו בלא ספק הלכך כחד יומא אריכא שרינו: בותיה דרב אשוה. קודם שקללנו הכומים והשילו הם משואות ציוס שלא קצבו מאת העשן מן העיר (שפטים כ) (סוין) תצברה ובראש השנה^ט מפרש ש ולא היו עושין אלא יו"ט אחד בכל מקום: שיהו שלוחים יוצאים. וכן יום אחד והשאר עושין שני ימים: ואילו בפ"ו הכותים. הדינן וההדינה נמי היכא למעו שלוחין קודם יו"ט עבדי חד יומא שמע יתעסקו צמורה וישתכח סוד העיסור מכס ותעבדו נמי חד יומא ידה בזה. שהם ודאי חוק קצוב להיות כיום ארוך מדרגן שמחמילה גרבי היו אסורין במלאכה שמה יתקדש החודש למחר ומנאלא סהיליה ה שצאין עד שמחשך היו מקבלין עדותן ומקדשין החודש צ ציוס: ומתקלקלו

ב' ושמאל בב' יו"ט של ר"ה נולדה בזה אסורה בזה דתנן בראשונה היו מקבלין דלי לא נעלי אסור ועי' חוס' פסחים ד' כ"ו ע"ב ד"ה חסד וג' ע.

(א) [לקמן ה:]; (ב) עין
תוס' עירובין מ. סוד"ה
א, ג) שבת כט. ע"ש
(ד) עין ר"ש ספ"ה
[דמיונות]; (ה) ר"ה כג:
(ו) עין תוס' סוכה מד:
ד"ה כאן, (ז) עין תוס'
פסחים נא: ד"ה כגון
וסוכה מג. ד"ה לא ותוס'
ירוש תענית ד"ה מאימתי,
(ט) ר"ה ל: (י) כב ע"ב.

גליון הש"ס

גמ' ודא רב אסי
מבדיל. עין ריטב"א
סוכה דף מז ע"א ד"ה
וסלמחא: תוס' ד"ה
ותנן וכו' היינו בדבר
שציקרו. ע"י פסמים
דף ל ע"א תוס' ד"ה
לשהינהו:

ליקוּמִי רַעִי"י

מרבדה. עליהן ומצטנן
צרוז [שבת כט.].
משיאין משואות.
לאחר שקדשו המדש ולא
היו צריכין לשכור שלוחים
לשלות לגולה להודיע כי
המשואות מודיעים אותן
[ר"ה כב.].

הגהות וציורים

פ ציל דגורי שמדא (דפריי); **צ** [במשנה (גליון)];
ג ציל יווס טוב (רשיל); **ד** [המהרש"ל מהקו]; **ה** ציל השמיני (חקש שלמה) ובתנ"י
 ליתא מחברת ועושין כו' ימים עד סוף הדיבור;
ו [בתנ"י שכן יבוליים]; **ז** עיין רש"י למה כתב
 ט"ו ולא ייד: **ח** ט"א וואי מבטלין אמאי לא
 (חכימ); **ט** מאה רש"ל (גליון) כ"ה כס בדפריד;
י [הא דאם דליכא כצ"ל (גליון)];

ש"ז מגן דוד

[illegible]

ה'ס א נהיה ביטראש
י'ש של ביות אבר

ל: דעת רמ"א ב"ד סי' ק"ב דעסמו נקל אפי' בדש"ל מ' ע"ט : ו לחומות
 (קדושים) עון מים ומלה נפיקס נקל מ' אפי' אפי' נש ח"ה שדיק כן
 איז נקל ור"מ נח"ה ונפיקס ויף אפי' נח"ה ונפיקס נח"ה לא ללכה

ממחר יגיע במחיר הנכבד וכייו לפי שבת נכדים מן הסתם או קבועים במקומם ולא יתאגדו אלא
ועדוקה נכבד אחר יגיע נדר חולק שכול חולק עכשיו ואי האם פלסול מקובל אפילו כני בבה א

[illegible][illegible]

הכמה
שליש וכל
חיישין למספח.
בשאר אימור דר
השקל
מחצית

[illegible]

אחר יום הראשי אלא בעת שהרחק הקביעה ליום ג' מן המולד שאפשר שיהיה יום הקצוץ האמיתי הוא יום הקצוץ האמיתי ויראה היום ביום ב' מיום המולד והדחייה היום ליום ג' מן המולד לפיכך יהיה יום הקביעה אחר יום הראשי ביום. וזה המאורע לא יתכן בכל עת אלא במקלט השנים ולא יהיה אלא בצריות שהן למעבר א"י שהרי הראשי בעם קודמת לראשי בני א"י כמו שאנו אומרים שיש מדינה וטוב מעל א"י ללד מערב א"י ומעלות וגרלה בה

נוטה מעט א"י לחד מערב בליל ט"ו מערב בליל ו' אבל היה הירח בגליל ד' שהיה המולד האמיתי בגליל ו' אבל היה הירח המולד המצוי ביום ג' אחר חלוף הירח לביקר נתיחת הקציעה ליום ה' א"י גבוה במרחק מצו המדינה שהיא במערב א"י גבוה בצעינים כשקטעה החמה כמו י"ב מעלות או יותר כמו שלא מתבסין אבל לא גבוה בצעיניו מעט א"י גבוה אצל קטע אלמס או יהיה גבוה אלמס מעט לביקר אינו נראה לבל בלל ד' ואינו נראה אלמס אצל בגליל ה' ויהיה אלמס ליום הקציעה חסר המסל הוא יום הראייה שהוא יום ה' ויחד אותו הראיות שלל במערב א"י והשנינו לא יהיה אלא בשביל הראייה אלא בשביל הקציעה שהרי זמן הקציעה אינו משתנה בכל המקומות לביקר א"י שזה הדין נוהג בכל מקום שהיה מערב במקום אחר צ"ל שהיה במזרח א"י א"י בין שהיה במציעה או היה אצל במזרח ואחש במערב, אבל מפני שאינו מדבר אלא בזרמים אחר ישראל יחד הזרמים בלילות שבו למערב אחר ישראל. וזו היא דעתו [לר"י ב"א]:

ד בשחרותה פנהדרין קיימת וכו'. מלה הדין
בשלומי תשרי לא בשלומי ניסן לפי
ששלומי ניסן מוגיעין למקום שאין מוגיעין אליהם שומו
תשרי שהרי אין מהלכין לא ביו"ט של ר"ה ולא ביו"כ
לפיכך ביניהם מהלך שני ימים. ושאר הפרק א"ל
לפנינו:

יג זה שאנו מחשבין בזמן הזה וכו'. זכר
ביאור וגאמר שאם ח"ו יאבדו בני ישראל
שלא תכלה זו האומה כלל וכן אם לא נמצא
שאלו מחשבים אותו בח"ל לא יועיל לנו כלום

ג' זה שאנו מחשבים בזמן הזה וכו'. וזכר אותו בספר המזות והסוף ענין ואומר והני מוסף לך
 ביאור ותאמר ששם ה"ו יאמר בני ישראל מאי חילה לה מעשות זאת לפי שהענין בחזרה
 שאלה חלה זו האומה כלל וכן לא נמצא ב"ד באי ולא בח"ל ב"ד שנמסר באי זה היה הענין
 שאנו מחשבים אותו בח"ל לא יועיל לנו כלום שהיו עובדים חרשים אלא באי שנאמר כי
 ענין מחשבים שנים קודמים ודבר זה נמשך וכו'.

פ"א א בזמן ששנים על הראים היו מחשני דקדוק
הכנה וזוהו הקבץ האמיתי והוא
כשיחבץ מוזה הירח עם חלק השמש ויהיו שנים
על קו אחד מיותר והקבץ המעולה הוא כשיחבץ
מוזה גלגל מעגל הירח עם מוזה כוכב השמש יהיו
ג"כ שנים על קו אחד מיותר וזוהו ממוחן טעום
עד מוזה גלגל הירח ויגיע עד מוזה השמש (צ"ר
כ"ב):

ב היום והלילה כ"ד שעות בכל יום ויום.
השעות על שני פנים שעות שוות ושמות
העקומות ונקודות ומצות והשעות השוות והשעות
הממוצעות ולא יחסנה שיעורם פעם יהיה מהם ימים
או לילה על שני פנים שעות או פחות או יתר כפי רוחב
המדינות כמו שנמצאם בספר המדינותאולי כפי שיעורם
או מעלות בקירוב שמהי, והשעות הממוצעות בהפך
אלו יחסנה ממיים אלא ביום או לילה כ"ד שעות
ולא פחות או יתר אלא שיעורם שמהם פעם
היהיה השעה חמש עשרה מעלות או פחות או
יותר כפי אורך הימים והלילות וקצתהם, ואפשר
שיהיה יחסה שעות שוות לממוצות והוא כמספרה
השמש בראש טלה ובראש מאזנים לפי שהיום או
הלילה בשני מקומות אלו שיעור שווה ובשמהלך כל
אחד מהם כ"ד חלקים ישיהיה ממת כל חלק
ותקן

קביעת ארץ ישראל היו סומכין: ד כשהיתה מנהדרין

קיימת והיו קובעין על הראייה. היו בני ארץ ישראל וכל המקומות שמגיעין אליהן שלוחי תשרי עושין ימים טובים יום אחד בלבד. ושאר המקומות הרחוקות שאין שלוחי תשרי מגיעין אליהם היו עושים שני ימים מספק לפי שלא היו יודעין יום שקבעו בו בני ארץ ישראל את החדש: ה' בזמן הזה שאין שם סנהדרין ובית דין של ארץ ישראל קובעין על חשבון זה. היה מן הדין שיהיו בכל המקומות עושין יום טוב אחד בלבד אפילו המקומות הרחוקות שבחוצה לארץ כמו בני ארץ ישראל. שהכל על חשבון אחד סומכין וקובעין. אבל תקנת חכמים הוא שיזהרו במנהג אבותיהם שבידיהם: ו' לפיכך כל מקום שלא היו שלוחי תשרי מגיעין אליו כשהיו השלוחין יוצאין. יעשו שני ימים ואפילו בזמן הזה כמו שהיו עושין בזמן שבני ארץ ישראל קובעין על הראייה. ובני ארץ ישראל בזמן הזה עושין יום אחד כמנהגן שמעולם לא עשו שני ימים. נמצא יום

טוב שני שאנו עושין בגלויות בזמן הזה מדברי סופרים שתקנו דבר זה: ז יום טוב של ראש השנה בזמן שהיו קובעין על הראייה היו רוב בני ארץ ישראל עושין אותו שני ימים מספק. לפי שלא היו יודעין יום שקבעו בו בית דין את החדש שאין השלוחין יוצאין ביום טוב: ח ולא עוד אלא אפילו בירושלים עצמה שהוא מקום בית דין פעמים רבות היו עושין יום טוב של ראש השנה שני ימים. שאם לא באו העדים כל יום שלשים נזהגין היו באותו היום שמצפין לעדים קדש ולמחר קדש. והואיל והיו עושין אותו שני ימים ואפילו בזמן הראייה התקינו שיהיו עושין אפילו בני ארץ ישראל אותו תמיד שני ימים בזמן הזה שקובעין על החשבון. הנה למדת שאפילו יום טוב שני של ראש השנה בזמן הזה מדברי סופרים: ט אין עשיית יום טוב אחד תלויה בקריבת המקום. כיצד אם יהיה מקום בינו ובין ירושלים מהלך חמשה ימים או פחות שכודאי אפשר שיגיעו להן שלוחין. אין אומרין שאנשי מקום זה עושין יום טוב אחד. שמי יאמר לנו שהיו השלוחים יוצאין למקום זה. שמא לא היו שלוחים יוצאין למקום זה מפני שלא היו שם ישראל ואחר שחזרו לקבוע על החשבון ישבו שם ישראלים שהן חייבין לעשות שני ימים. או מפני שהיה חירום בדרך כדרך שהיה בין יהודה וגליל בימי חכמי המשנה. או מפני שהיו הכותים מונעין את השלוחין לעבור בניהין: י ואילו היה הדבר תלוי בקריבת המקום היו כל בני מצרים עושין יום אחד. שהרי אפשר שיגיעו להם שלוחי תשרי. שאין בין ירושלים ומצרים על דרך אשקלון אלא מהלך שמנה ימים או פחות וכן רוב סוריא. הא למדת שאין הדבר תלוי בהיות המקום קרוב: יא נמצא עיקר דבר זה על דרך זו כך הוא. כל מקום שיש בינו ובין ירושלים מהלך יתר על עשרה ימים גמורים עושין שני ימים לעולם כמנהגם מקודם. שאין שלוחי כל תשרי ותשרי מגיעין אלא למקום שבינו ובין ירושלים מהלך עשרה ימים או פחות. וכל מקום שבינו לבין ירושלים מהלך עשרה ימים בשוה או פחות שאפשר שיהיו שלוחין מגיעין אליו. רואים אם אותו המקום מארץ ישראל שהיו בה ישראל בשעת הראייה בכבוש שני כגון אושא ושפרעם ולוז ויבנה וגוב ומבריא וכיוצא בהן עושין יום אחד בלבד. ואם אותו המקום מסוריא כגון צור ודמשק ואשקלון וכיוצא בהן. או מחוצה לארץ כגון מצרים ועמון ומואב וכיוצא בהן. עושין כמנהג אבותיהן שבידיהן אם יום אחד יום אחד ואם שני ימים שני ימים: יב מקום שבינו ובין ירושלים עשרה ימים או פחות מעשרה והוא סוריא או חוצה לארץ ואין להם מנהג. או שהיא עיר שנתחדשה במדבר ארץ ישראל. או מקום ששכנו בו ישראל עתה. עושין שני ימים כמנהג רוב העולם. וכל יום טוב שני מדברי סופרים ואפילו יום טוב שני של ראש השנה שהכל עושין אותו בזמן הזה: יג זה שאנו מחשבין בזמן הזה כל אחד ואחד בעירו ואומרין שראש חדש יום פלוני ויום טוב ביום פלוני. לא בחשבון שלנו אנו קובעין ולא עליו אנו סומכין. שאין מעברין שנים וקובעין חדשים בחוצה לארץ. ואין אנו סומכין אלא על חשבון בני ארץ ישראל וקביעתם. וזה שאנו מחשבין לגלות הדבר בלבד הוא. כיון שאנו יודעין שעל חשבון זה הן סומכין אנו מחשבין לידע יום שקבעו בו בני ארץ ישראל אי זה יום הוא. וקביעת בני ארץ ישראל אותו הוא שיהיה ראש חדש או יום טוב. לא מפני חשבון שאנו מחשבין:

04/07/2018 ព្រឹក

פרק ששי

א בזמן שעושין על הראייה היו מחשבין ויודעין שעה שיתקבץ בו הירח עם החמה בדרקוק הרבה כדרך שהאיצטמגנין עושין. כדי לידע אם יראה הירח או לא יראה. ותחלת אותו החשבון הוא החשבון שמחשבין אותו בקירוב ויודעין שעת קיבוצן בלא דקדוק אלא במהלכם האמצעי הוא הנקרא מולד. ועיקרי החשבון שמחשבין בזמן שאין שם בית דין שיקבעו בו על הראייה והוא חשבון שאנו מחשבין היום הוא הנקרא עיבור: **ב** *היום והלילה ארבע ועשרים שעות בכל זמן. שנים עשרה ביום ושנים עשרה בלילה. והשעה מחולקת לאלף ושמונים חלקים. ולמה חלקו השעה למנין

א טור סי' תכ"ז תכ"ח סמ"ג עשין מ"ז:

מגדל עוז

פ"א ג ב"ד שמחשבין עד של לבנה. זה כתב מדרכ חכמתו במשנן עם המקובל מדברי רבותינו ו"ל המפורזין בחלמוד:

מ יב אין עשיית יו"ט אחד עד רוצ העולם. סוף פ"ק דר"ה (דף כ"ה): ובל י"ט שני עד זמן הזה. פ"ק דמילה: יג זה שאנו מחשבים עד סוף הפרק. פ"ק דסנהדרין (דף י"ה):

נימין פ' השולח וז"ל מימי הלל בנו של ר"י נשיאה שנת תר"ע לשטרות ד"א קי"ח במלה הסנהדרין בא"י ובמלו סמנה מומחין והוא שתקן סדר העיבור ומנה שנים וקידש חדשים לדורות עכ"ל.

וכן מביא היוחסין בשם ספר העיבור מרבינו האי גאון, אך שם נפל ט"ס שאמר שהיה בן ר' יהודה הנשיא וצ"ל נשיאה.

והרז"פ במבוא הירושלמי בהוספות צד קמו: יאמר כי בכתבי הקיסר יוליאנוס נמצא אנרת מה שכתב להלל נשיאה מלאה אהבה ושלוש וברכה וקראו בשם "האח יולאן הנשיא" הנכבד מאוד, וכבר ידוע שמשנת תרס"ב לשטרות ואילך בא משנה הקיסר גאללוס לארצות הקדם עם שר צבאו ארסיוצנוס הרשע והחריבו את רוב מושבי א"י וגם העיר ציפורי ששם היה ר' חנינא (שהניח כתרו לר' מנא בנו של ר' יונה) החריבו אותה כיבמות ר"פמו ביומא דארסקונס הוה ציפוראי מתבעין והוון יהבון איספלני על נחירוהן, כדמובא באריכות בספר היקר ערך מלין ערך ארסקונס, וכמעט שנחרבו כל ישובי בני ישראל לולא ה' ברחמיו הגדולים שלח עזרתו ממרום את הקיסר יוליאנוס שמלך אך שתי שנים אשר לבו היה טוב על היהודים ורדף באף ובחיסה את כת החרשה, והלל נשיאה ראה והבין בעין שכלו כי לא לעולם חוסן וסוף כל סוף ירימו הכמרים את ראשיהם כבתחילה, אז אסף ב"ד מוסמכין ומומחין בא"י וקידש חדשים ועיבר שנים עד ימות המשיח, והוצרך לזה שאע"פ שכבר היו בקיאים בני בבל בקביעא דירחא כביצה ד: אבל מה תועלת מזה אם לא ידעו האיך קבעו בא", וזה היתה תקנתו הגדולה. וכן היה, כי הקיסר היקר הזה נהרג ואז אבדו עשתותיו אשר חשב טוב על היהודים לשוב ולבנות את ב"ה המק,

ושבו

אמרו מימינו לא ראינו כך ונשמט הלל ויצא לבית החצון ולא רצה לומר מותרין אתם, וכן יצאו בקרדקיסון בשבת ולעזת עליהן המדינה — ושמטום ונתנו לעבריהן, ובשמחות רפ"ח מעשה ביהודה והלל בני ר"ג שנבנסו לבן זכאי לבבל (צ"ל לבבול וכן זכאי הוא הנזכר חולין נב. אמר עולא בן זכאי אומר — ר' יוחנן אומר ואולי הוא ר' זכאי הבבלי).

וכן נזכר בברייתא סנהדרין צמ. אחר רבי שאמרו ר' הלל אומר אין משיח לישראל שכבר אכלוהו בימי חזקיה, ורב יוסף אמר עליו שרא ליה מריה - לר' הלל.

ואף שהיה אחיו הצעיר דר"י נשיאה נראה שלא האריך ימים כמותו ולכן נזכר אך בברייתות שזה היה תיכף אחרי פטירת רבי שאז היו ימי דור תנאי מסדרי הברייתות, אבל אחיו הגדול ר"י נשיאה שהאריך ימים לכן נחשב לדור הראשון דאמוראי א"י, ואולי הוא ר' הלל הנזכר תרומות ספ"א, ר' חנניה אמר בשמן, ובספר חקרי לב ח"א צד 66 יאמר שר' הלל שאמר אין משיח לישראל הוא הלל שתיקן את העיבור, ובמחילה שנג בזה כי ר' הלל הזה היה בשנת תר"ע לשטרות בזמן אביו ורבא, עיין ערכו.

אוצר החכמה

הלל האחרון.

הלל זה היה דור יג' להלל הבבלי כי היה בן ר"י נשיאה השלישי בן ר' גמליאל בן ר' יהודה נשיאה השני בן ר' גמליאל בן ר' יהודה נשיאה הראשון בן רבן גמליאל בן רבינו הקדוש בן רשב"ג דאושא בן רבן גמליאל דיבנה בן רבן שמעון בן גמליאל הנהרג בן ר"ג הזקן בן שמעון בן הלל הבבלי, ולא נזכר עוד לא בבבלי ולא בירושלמי ואך שמו נשאר לברכה לדורות עולם ע"י התקנה הגדולה שנעשה ע"י כדמובא ברמב"ן בספר הזכות מס'

הלכות יום טוב

שייך אלא על דין יו"ט שני של גלויות, עלי' הוא דאמרינן דדינו רק כספיקא, משא"כ יו"ט הראשון, הרי כיון דהשתא ליכא ספיקא וידעינן בודאי דזהו זמנו של יו"ט והוא היו"ט של תורה, א"כ הרי ודאי דהרי הוא יו"ט בתורת ודאי ואין צו שום ספק דין ספיקא כלל, ופשוט.² וא"כ הא נמצא דדין יו"ט של גלויות עכשיו דינו חלוק, דאם צאלו לדון ליו"ט הראשון צפ"ע צדינו, בזה פשוט דהרי הוא חשוב ודאי יו"ט, אצל אס צאלו לדון להטטרף עס השני בזה הדר דינא דכל חד ספק מיקרי, וגם הראשון לענין צירופו עס השני הרי הוא רק כספק,³ ולפ"ז ספיר חלוק דין התנאה מדין נולדה בזה מותרת בזה, דצדין נולד האיסור נעשה רק משני הימים ביחד, דהלל כן הוא עיקר איסורא דנולד, מה דנולד ציו"ט אסור ציו"ט, ומכא שניהם יחד דוקא הוא דקאמי איסורא, וכשאלו צאין לדון לאסור מה שנולד ציוס הראשון ליום השני, רק מכא דין יו"ט של שניהם כחמת הוא שאלו צאין לאסור, וצריכין אנו לצרפינהו לשני הימים ביחד למיחשצניהו תרואיהו יחד ודאי יו"ט לאשוויי איסורא דנולד מזה לזה, וע"כ כיון דבזה כל חד כספיקא חשוב ע"כ נולדה בזה מותרת בזה, משא"כ לענין התנאה, אע"ג דאם חד מינייהו חול הוא א"כ ממ"נ מותר לאפות ולצשל מיום השני לשבת, או משום העירוצי חשילין, או משום דהרי השני חול הוא, וכן ממ"נ יוכל להרים תרומה מן הטבל, אצל הרי צאמת שני דינים נפרדים הם, וכל חד דיינין לי' צפ"ע על כל יום צפ"ע, ואין כאן דין הנעשה משני הימים ביחד, ורק דכך איתרמי מילתא שחלויין שניהם וצ"ז, אצל מכיון דצעיקר דינא שני דינים נפרדים שחל על כל יום צפ"ע, ע"כ שוב הדר דינא דהראשון הוא ודאי יו"ט ואין צו לא עירוב ולא קריאת שם של תרומה בשום גוונא, ולא מהני ע"ז התנאה כיון דהראשון אינו מטטרף ממילא דהיו"ט שני הוא צדין תקנתו דהוא יו"ט לכל דבר.⁴

פ"ו הי"א שני ימים טובים שחלו להיות נחמישי וערב שבת עושה עירוצי חשילין מיום רביעי שהוא ערב יו"ט, שכן ולא הניח מניחו בראשון ומתנה וכו', כיונא צו היו לפניו שחי כלכלות של טבל ציוס ראשון אומר וכו', וצ"ה"ד שם ז"ל, כל הדברים האלו שאמרנו היו בזמן שהיו צ"ד של א"י מקדשין על פי הרא"ה והיו בני הגלויות עושין שני ימים כדי להסתלק מן הספק וכו' אצל היום שני א"י סומכין על החשבון ומקדשין עליו אין יו"ט שני להסתלק מן הספק אלא מנהג בלגד, ולפיכך אני אומר שאין מערב אדם ומתנה בזמן הזה לא עירוצי וכו' ואינו מעשה הטבל על חנאי אלא הכל מערב יו"ט בלגד עכ"ל. וקשה מהא דאיתא בצינה דף ד', שני ימים טובים של גלויות רב אמר נולדה בזה מותרת בזה ורב אסי אמר נולדה בזה אסורה בזה, ומפורש שם בגמ' טעמא דרב משום דיו"ט שני משום ספיקא הוא וע"כ הצינה מותרת דממ"נ חד מינייהו חול הוא, ועיין צרמנ"ס צפ"א מהל' יו"ט שפסק להדיא כרב דנולדה בזה מותרת בזה, וזה קוטר למה שפסק הכא דעתה אין מועיל חנאי משום דהשתא יו"ט שני לאו משום ספיקא הוא אלא משום מנהג והויין שני הימים בודאי יו"ט, וא"כ הרי צריך להיות נולדה בזה אסורה בזה כדין נולדה ציו"ט שאסורה בשבת הסמוכה לה כיון דשני הימים הויין יו"ט ודאי, וכבר הקשה זאת הלח"מ שם.^(א)

והנראה לומר דעת הרמנ"ס, דצאמת אה"נ דעיקר דין שני ימים טובים של גלויות לא עשאוה שניהם שניהם כחמת בתורת ודאי, ורק שניהם שניהם בתורת ספיקא, ואע"ג דעכשיו הרי ידעינן בקציעותא דירחא, מ"מ דינא רק כספיקא, כיון דעיקר התקנה מעיקרא כך היתה ומנהג אבותינו צדינו,¹ אכן הרי כ"ז לא

גדר קדושת שני ימים טובים של גלויות

ביאורים

- היינו דאע"ג דאין לנו שום ספק, תיקנו את היו"ט כדין ספק. ודבר זה צ"ב, מה שייך לדון שיום זה הוא ספק כשידעינן להדיא שהוא יום חול. ומה שאפשר לכאורה לומר בזה הוא שחז"ל נתנו ליום זה קדושה ודאית מחודשת, שדיניה ככל הדינים שהיינו נוהגים ביום זה אילו היינו מסופקים, ולא שבאמת יש לנו ספק אלא רק דיניה המעשיים של קדושה ודאית זו הם כדיני ספק. אבל לא יתכן לומר כן, הן מסברא והן מהמשך דברי רבינו שאין להם ביאור לפ"ז. אמנם באמת מצינו את המושג "חלות ספק" בכמה דוכתי, והמפורסם בהם הוא מקדש אחת משתי אחיות, שידוע בזה יסודו של הגרש"ש שאין כאן ספק מי מקודשת וכלפי שמיא גליא שאחת מקודשת ואחת לא, דמהכ"ח שאחת תתקדש יותר מהשניה, הא שתיהן שוות בסיבת חלות הקידושין. אלא הקידושין חלים על שתיהן בגדר של ספק. ודבר זה צ"ב, מה שייך ספק בדבר ידוע. ונראה הביאור בזה דכמו שכל "חלות דין" הוא קביעה דינית, דהיינו שנקבע בתורה שדבר זה הוא סיבה לדינים מסויימים, ונקבע מעמדו בעיני התורה להיות סיבה לדין מסוים, כך יש להבין שדין הקידושין נקבע לא על אשה מסוימת אלא על שתי הנשים כאחד לגבי אחת מהן. דדין שתיהן הוא שאחת מהן מקודשת. וזו קביעה של התורה באופן ודאי לגבי שתיהן שדינן הוא שאחת מהן מקודשת. וכמו כן בנידון דידן, דהנה בזמן שקידשו על פי הראיה באמת היה רק יום אחד קדוש ואנו לא ידענו מתי הוא, ומספק נהגנו קדושה
- בשניהם, והיה המצב שיש כאן שני ימים שאחד מהם קדוש בוודאי. ועתה שאין לנו ספק מתי יו"ט ורצו חז"ל להשאיר את המנהג בידינו, לא חידשו קדושה חדשה וודאית על היום השני, אלא קבעו ששני הימים מקודשים ביחס לאחד מהם, ונמצא שנשאר אותו מצב שהיה בזמן הקדום, שיש כאן שני ימים שאחד מהם קדוש, אלא שאז היה זה משום שבאמת היה לנו ספק, והיום זהו גדר הקדושה שחלה בימים אלו.
- היינו דהקדושה המחודשת שתיקנו חז"ל על שני ימים טובים היא בגדר "קדושת שניהם לגבי אחד מהם". אבל הקדושה העצמית שיש ביו"ט ראשון אינה נוגעת לתקנה זו, והיא קדושה וודאית לכל דיניה, ואף לגבי דינים דרבנן אין לנו להקל ולומר שלגבי דבריהם הם אמרו והם אמרו שיום זה הוא ספק, דאין להם סיבה להקל בקדושת היום הראשון, דקדושתו העצמית אינה נוגעת כלל לתקנה של "קדושת שני ימים טובים".
- היינו דלפי משנת שהקדושה שקבעו חז"ל היא שאחד משני הימים קדוש, זהו רק כאשר אנו דנים על הקדושה של שני הימים כדבר אחד, דבדין "קדושת שני הימים" גדר הקדושה הוא ששניהם קדושים לענין אחד מהם. אבל אם נבוא לדון על קדושת היום הראשון בפני עצמו, הרי יש לו קדושה נפרדת מצד עצמו שאינה נוגעת ליום השני כלל, דיום ט"ו בניסן הוא יום קדוש.
- היינו דאם רוצה להפריש תרומה בתנאי זקוק הוא לומר שאין קדושה

עצי החיים

נראה כונת הלח"מ (בפ"ו), ויעו"ש בלח"מ שנראה קצת מלשונו שאין זה רק חיסרון באומדנא של התורם, אלא שהרי באמת אין כאן תנאי, דא"א להתנות שאם הראשו חול תחול התרומה בראשו. דהא הראשו וודאי יו"ט.

(א) ובגליונות חזו"א תי' דכיון דהשתא אין כאן ספק נמצא שאין כאן תנאי באמת, דאין דעת התורם להתנות שאם הראשון חול תחול התרומה בראשון דהא הראשו בוודאי מודש. ונמצא שכל מעשה התרומה הוא רק בשני. וכ' שזה

(א) [לקמן קבלה, 3] צנצנת
(ב) צנצנת (י: 2) [מועד קטן
בבב. כחצות עז: צנצנת
(ג) צנצנת (י: 7) צנצנת
(ד) [צנצנת נד].
(ה) קדושין ע"א, 11 [צנצנת
(ו) חולין י"ח: [קז].
(ז) חעני' דף י"ח:
(ח) לקמן דף צ"ד, 11
סא ע"א.

גמ' אר"י אין באן עני
ע' שבת סג ע"א רש"
ד"ה לא יחדל:

א) בכ"י נוסף משום ר' יהודה בן בתירא דעיין תוספתא פ"ג ה"י ב) יש להוסיף איתני יעב"ץ, וכ"נ מרש"י כא

[illegible]

באיפורו. כשיעור איקו
אחילתו שאל אייז עלי
עציונים למטה. [לקמן פה].
שהם עליונים כאן מחמם
עושרן ראיתי שם שה

[illegible]

מקום שנהגו "אורי" ב"ש דבס ריב"ז ע"כ פסחים משא"י י"ט ואף יחיד קאמר התם בשאר ימות במלאכה ופר"ך אס כן יהא כל

⁶ כאיסורו מה איסורו בכזית אף חזרתו בכזית תניא ר' נתן אומר⁷ זה וזה כשתי ביצים ולא הודו לו חכמים⁸ והיה ביום ההוא לא יהיה אור יקרות וקפאון מאי יקרות וקפאון א"ר אלעזר זה אור שיקר בעולם הזה וקפוי לעולם הבא ר' יוחנן אמר אלו נגעים ואהלות שיקרין הן בעוה"ז וקפויין הן לעולם הבא ור' יהושע בן לוי אמר אלו בני אדם שיקרין הן בעולם הזה וקפויין הן לעוה"ב⁹ כי הא דרב יוסף בריה דר' יהושע בן לוי חלש ואיתנגד כי הדר אמר ליה אבבה מאי חזית אמר ליה עולם הפוך ראיתי עליונים למטה

ותחתונים למעלה אמר לו בני עולם ברור ראית ו
ראיתו אנו^ב הכא הכי איתנין התם ושמעתי שהיו א
לכאן ותלמודו בידו ושמעתי שהיו אומרים הרוני
לעמוד במחצתן (ומאנו^ב) גינהו אילימא ר"ע וחביריו
לא אלא הרוני דוד^ב ביום ההוא יהיה על מצלות הסם
הסום א"ר יהושע בן לוי עתיד הקב"ה להוסיף על יד
ומציל^ב ר' אלעזר אמר כל מצילות שתולין לסום ב
ור' יוחנן אמר כל ביזה שבחזין ישראל עד שעה
קדש לה' בשלמא למאן דאמר כל ביזה שבחו ישהח
הסירות בבית ה' כמזרקים לפני המזבח אלא למ"ד
הסירות בבית ה' מילתא אחריתא קאמר דמתעתי
בשלמא למ"ד ביזה היינו דכתיב^ב ולא יהיה כנעני
אלא למ"ד הנך תרתי מאי ולא יהיה כנעני א"ר ירמ
מגל^ב דאיקרי תגר דכתיב^ב וירא שם יהודה בת איש
כנעני ממש אפשר בא אברהם והזהיר את יצחק בא
ויהודה אזיל וגסיב אלא אמר רבי שמעון בן לקיש
כנען בידו מאזני מרמה ואיבעית אימא מהכא^ב איש
נכבדי ארין^ב והיה ה' למלך על כל הארץ ביום הה
אחד אמו האידנא לאו אחד הוא אמר רבי אחא
הזה העולם הבא העולם הזה^ב על בשורות טובות א
ועל בשורות רעות אומר ברוך דין האמת לעולם ה
ושמו אחד מאי אחד אמו האידנא לאו שמו אחד ו
לא כעולם הזה העולם הבא העולם הזה נכתב
דל"ת אבל לעולם הבא כולו אחד נקרא^ב ביו"ד ה"י
רבא למדרשה בפירקא א"ל ההוא סבא לעלם כתיב
שמו לעלם^ב וזה זכרי לדוד דוד אמר הקב"ה לא
נכתב אני ביו"ד ת"א וגמרא אני באל"ף

א **מקום** * שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים
שנהגו שלא לעשות אין עושין ההולך
שאר עושין או במקום שאין עושין במקום שעושים
מקום שיצא משם וחומרי מקום שהיה

זכרי היאך יקרה אלה בשמו: לא כשאני נכתב. שני שמות לימדו

וְאֵלֵינוּ הַיּוֹם: שֶׁלֹא לַעֲשׂוֹת. כְּדֵי שֶׁלֹא יִהְיֶה טְרוּד בַּמִּלְחָמָה וְיִשְׁכַּח דְּעִיּוֹר חֲמֹנֹו וְשֶׁ מַצְעוּד יוֹם כְּדֵי לְהַסֵּב מֵהָר כְּדֹאמֶר צִפְּי בְּחֶרֶף (ק"ד ט). חוֹטְפִין מִנֵּה צִלְיִי פֶסֶק

[illegible]

מקום שנהגו. "אורי" בשם ריב"א דמפרש בירושלמי מנא שנה ערבי פסחים משאר י"ט משום דזמן הפסח מנחות ואילך ואף יחיד קאמר החם בשאר ימות השנה ביום שמציא קרבן אכור במלאכה ופריך אם כן יהא כל היום אכור כמו יחיד שמציא

בביות אף חזרתו
 וזה וזה כשתי ביצים
 וזוהי ביום ההוא לא
 מאי יקרות וקפאון
 קר בעולם הזה וקפוי
 ר אלו נגעים ואהלות
 ויין הן לעולם הבא
 אלו בני אדם שיקרין
 הן לעוה"ב כ כי הא
 יהושע בן לוי חלש
 ליה אברה מאי חזית

לו בני עולם ברור ראית ואנן היכ"ם התם כי היכי
איתנין התם ושמעתי שהיו אומרים ^א אשרי מי שבא
שמעתי שהיו אומרים הרוגי מלכות אין אדם יכול
^ב גיהנום אלימא ר"ע וחביריו משום הרוגי מלכות ותו
י ההוא יהיה על מצלות הסוס קדש לה' מאי מצלות
י עתיד הקב"ה להוסיף על ירושלים עד"י שהסוס רץ
כל מצילות שתולין לסוס בין עיניו יהיה קדש לה'
ה שבחין ישראל עד שעה שהסוס רץ ומציל יהיה
זן דאמר כל בזה שבחו ישראל היינו דכתיב ^א והיה
קום לפני המזבח אלא למ"ד בהנך תרתי מאי והיה
קא אחריית קאמר דמתעתרי ישראל ומתנדבי ומייתי
ינו דכתיב ^א ולא יהיה כנעני עוד בבית ה' צבאות
מאי ולא יהיה כנעני א"ר ירמיה ^א אין כאן עני וכנעני
יב ^א וירא שם יהודה בת איש כנעני מאי כנעני אלימא
אברהם והזהיר את יצחק בא יצחק והזהיר את יעקב
אמר רבי שמעון בן לקיש בת גברא תגרא דכתיב
ה ואיבעית אימא מהכא ^א אשר סותריה שרים כנעניה
למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו
אחד הוא אמר רבי אחא בר חנינא לא כעולם
הזה ^א על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב
ברוך דין האמת לעולם הבא כולו הטוב והמטיב
שמו האידנא לאו שמו אחד הוא א"ר נחמן בר יצחק
הבא העולם הזה נכתב ביו"ד ה"י ונקרא באל"ף
כולו אחד נקרא ביו"ד ה"י ונכתב ביו"ד ה"י ^א סבר
א"ל ההוא סבא לעלם כתיב ר' אבינא רמי כתיב ^א זה
לדוד דור אמר הקב"ה לא כשאני נכתב אני נקרא
ביו"ד ה"א ונקרא אני באל"ף דל"ת:

ות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין מקום לעשות אין עושין ההולך ממקום שעושין למקום שאין עושין למקום שעושין ^ע נותנין עליו חומרי ציצא משם וחומרי מקום שהלך לשם

כשאני נכתב, שני שמות לימדו שם הכתיבה ושם הקרייה:

מטרוֹד צמלֹאכָה וישֶׁכָּה צִיעוֹר חֲמֹזוֹ וּשְׁחִיטָה הַפֶּסַח וּמִקּוֹן מִנֶּה לְלוֹרֵךְ
בְּחֶרֶד (טז קט). חוֹטְפִין מִנֶּה צְלִילי פִּסְחִים בְּשִׁבְלֵי חֲנִינוּת שְׁלֹא יִשְׁנוּ:

ים ונכבדים קפיים הם לעולם. כי הא דיוסף בריה דר' יהושע בן לוי חלש כאלו ים (יב) אוקיי אנוש כבד ואדם כבתם אפויז ראיווי אחתם תחתינוס מכרונה החתחתה. והוא ואנו אנו מקומנו. אמר ליה את תשיביתנויז ההם ים ושמעתי אשרי מי שיבא מהם שלמד נמצא אצלנו בארץ ואיווינו עמו והדרנויז מלכות אין כל בריה ולשוני כיהלא ובקש להרוג כל יהודי שביבליה ואמרנו שיש האתחם ונו ההרגנו כל להחליץ כל ישראל ואלו יאמרת אלה הטוב כל שיהלך שם שוין אש שר. ער. ושמעתי אחר כריז ב' ניצח את שם אל' הלא אבא ואלו שם שלעם חסר ר' כתיב כלומר עלמיה. [וחן] זכרי כשאני נקרא להרדן עור אבא ואלו עובדי

ל ערובה נמי דתניא הערשה מלאכה בערבי שבתות ובערבי ימים טובים מן המנחה

א א מ"ח פ"ח מהל' י"ע
הל' יח כ סמג לאוין עה
טוש"ע או"ח ס"י תסח
סעיף ג ד:

(א) וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא
לֹא יִהְיֶה אוֹר וְיָקָרוֹת
יִקְרָאוּ: [אברהם ד' ב']

(ב) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה עַל
מַצְלוֹת הַסּוּם קָדֵשׁ לַיהוָה
וְהָיָה תַּסְבִּירוֹת בְּבֵית יְיָ
בְּמַזְרָקִים לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ:
[אברהם ד' ב']

(ג) וְהָיָה כָּל סֵד
בִּירוּשָׁלַיִם וּבִיהוּדָה
קָרַשׁ לִי צָבָאוֹת וּבָאוּ
כָּל הַזִּבְחִים וְלָקְחוּ
מִזֶּהם וּבָשְׁלוּ בָהֶם וְלֹא
יִהְיֶה כְנֻעִי עוֹד בְּבֵית
יְיָ צָבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא:

(ד) וַיֵּרָא שָׁם יְהוּדָה פֶּת
אֵישׁ כְּנַעֲנִי וְשֵׁמוֹ שׁוּעַ
וַיִּקְחָהּ וַיְבֵא אֵלֶיהָ:

(ה) פִּנְעַן בִּידוֹ מֵאוֹנֵי
מִרְמָה לַעֲשֹׂק אֶהָב:

ו) מִי יַעַן זֹאת עַל
צֹר הַמַּעֲטִיחַ אֶשֶׁר
סִחֲרִיָּה שְׂרִים בְּנִעְנִיָּה
(וְכַפְרֵי אֶרֶץ): [שְׁעָה ב, ח]
ז) הָיָה י' לְמֶלֶךְ עַל כָּל
הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה
י' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד:
[וְכֹרֶה י, ט]

(ה) וַיֹּאמֶר עוֹד תֵּאֱמָר אֱלֹהִים
אֵל מֹשֶׁה כֹּה תֹאמַר אֵל
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יי אֱלֹהֵי
אֲבֹתֵיכֶם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם
אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי
יַעֲקֹב שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם זֶה
שְׁמִי לְעֹלָם זֶה זִכְרִי
לְדֹר דֹּר: (שמות ג, טו)

רבינו חננאל

[illegible]

ורדים בעולם הזה ראיתי כצאן ותלמודו בידו יש במחיצתו ואסיקנא לאו נהרגו הן זכר: והיה ה' בעולם הזה שמי נכתב שישו באלף דלת. ובעולם למעלה אינו רואה סימן

ממורת הש"ס
עם הוספות

[illegible]

[א] גמרא לאתוי
תשעה באב כ"ל:

גמ' ונותנין עיניהן
בחלק יפה. עין מ"ק
כ"ס ע"ג תד"ה וליטול:

(א) כִּי גָדַל עַד שָׁמַיִם
חֲסִדָּךְ (עַד שְׁתָּקִים
אֲמִתְּךָ: [תהלים נג יא])
(ב) כִּי גָדַל מֵעַל שָׁמַיִם
חֲסִדָּךְ (עַד שְׁתָּקִים
אֲמִתְּךָ: [תהלים קה ה])
(ג) סָרִיץ עֲשׂוֹתָהּ וּתְמוֹרָה
וּתְנוּרָה נִתְּנָה לְבָנָעִי:
[משלי לא כד]

אָבִיךָ וְאֵל תַּמֹּשׁ תּוֹרַת
אִמְךָ: [משלי א, ח]

[illegible]

וְאֵלֵינוּ יִשְׁנָה אָדָם. גַּמְרָא^א פֶּרֶךְ מִמָּקוֹם שֶׁאֵין עוֹשִׁין לְמָקוֹם שְׁעוֹץ וְאֵלֵינוּ נָמִי אֵל יִשְׁנָה וְלִעֲבֹד וְהָאֵל מְרִיתָּהּ נִוְחָנִין עָלָיו חוֹמֵר מִקּוֹם שֶׁלֹּא מִשָּׁם: הַמּוֹלִיד פִּדְיוֹת שְׁבִיעִית מִמָּקוֹם שֶׁבָּלָה לְחַיֵּי מִן הַשָּׂדֶה וְחוֹמֵצִין צִנֵּי הַמָּקוֹם לְצַעֲקָן מִן הַצִּית וְהוֹלִיכִין זֶה לְמָקוֹם שֶׁלֹּא כָּלֹו וְנִי אֲחֻזָּה מִקּוֹם עֲדִין אֲחֻלָּה הַכְּסוּתָא צִנִּית: חֵיב לִבְעֵר. מִשּׁוֹם חוֹמֵר מִקּוֹם שֶׁלֹּא מִשָּׁם: צֵא וְהִבֵּא לְךָ אֶת אֶתָּה. מִפְּרָשׁ גַּמְרָא^ב: גַּב' מֵאִי אִירִיא עֲרִבִי פִּסְחִים. דְּקָתְנִי עַד חֲלוֹת צִנְהִנְגָא מְכַלל דְּמַחֲמַת וְלִסְלֵן אֲקוֹר וְלִמָּה לִּיה לְמַחֲמֵי חֲלוֹת לְאִשְׁמַעֲיָן לִי דִּיקוּא^א הֵא כָּל עֲרִבִי יָמִים טוֹבִים אֲקִירִי: מִן הַמְּנַחָה. תַּשְׁע^ב שְׁעוֹת וּמַחֲלָה: כְּמוֹד לְמַנְחָה. קוֹדֵם לֵקֵן: יִנְדְּעוֹר עֲבִידָה. רִמּוֹ עֲצִירָה: תַּעֲנִית צָבוֹר. אֲקוֹר מְנַלְלָה מִמִּסְכָּה תַּעֲנִית (דף י:): כְּהֵיוָה מַתְעִיף הַגִּשְׁמִים אֲבָל שֶׁאֵר תַּעֲנִית יִצְטָר לֹא כְּדַלְמָה שֶׁמּוֹאֵל אֵין חוֹמֵר תַּעֲנִית יִצְטָר צִבְצָל (לְמַן דף י:): בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּתוֹת. מִשּׁוֹם כִּדֵּשׁ שָׁבַת שְׁמוֹסִיפִין מַחֲלוֹ עַל הַקֵּדֶשׁ: זִרְזִי. צִבְל מְנַלְלָה: שֶׁפֶל וְנִשְׁכַּר דִּלָּא עֲבִיד בְּרָחָה שְׁבִתָּא וְלֹא בְּמַעֲלֵי שְׁבִתָּא. וְשֶׁאֵ"ג לִלְוֹ לְשׁוֹם מַלְוֹה מִיּוֹצִין מַלְוֹה שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה מִיֵּהָא הִיא לְדַלְמִירִין לְקַטֵּן יַעֲקוֹב אֲרֵם מְנַחוֹה וְשֶׁפֶל שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה: הִ"ו וְשֶׁאֵ"ג דִּלְהִי לִלְוֹ קַעֲדָן כִּי: עוֹשִׁין לְשִׁמָּה. מַעַל שְׁמִים וְשֶׁלֹּא לְשִׁמָּה עַד לְשִׁמִּים דְּמַלְוֹה מִיֵּהָא קָא עֲבִיד כְּדַרְז יִהוּדָה: מִתְקוּלָּתָא. נִטּוּלָה מֵאֲזִינִים צִדָּה וּמַחֲלָתָה צִקוֹל הַשְׁכִּירִין לְכָל הַשְׁכִּירִין דְּשֶׁכֶר מוֹעֵט הוּא וּמַחֲפֹזֶה שֶׁמּוֹעַ שֶׁכֶר מוֹעֵט: אֲגִרְתָּא. שֶׁכֶר רִיחִים שֶׁמִּשְׁכִּירִין טוֹרַח גְּדוֹל וְשֶׁכֶר מוֹעֵט אֲבָל קוֹנֶה רִיחִים וּמוֹכְרִין הִי הוּא כְּשֶׁאֵר פֶּרֶק־מַמְיָא: בָּקָנִים. מִן מִקְלֹת דְּקִיס קִרִי קִיס שְׁעוֹטִין מִן הַגְּדוֹת וּמַחֲמִית: אֲפַחְזִיּוּהוּ. נֶפֶשׁ שֶׁלֵּן: תַּגְרִי סִימְנָא. יוֹשִׁעִין וּמוֹכְרִין צִקוֹל וְעֵין שׁוֹלֶטֶת צֵן: וְגוֹדִרִי בְּהִמָּה דְּקָה. הֵכֶל זִוּחִין עֵלִיָּן: וְקוֹצֵצִי אֵילָנוֹת שׁוֹבוֹת. לְמוֹכְרִין לְעוֹלָם הֵכֶל תַּמְהִיִּים וּמַלְעִיץ עֵלִיָּם וּמוֹמֵן כֶּךָ עֵין שׁוֹלֶטֶת צֵן וְעֵקֶפֶת צִי אֲדָם^א: וְנִוְחָנִין עֵינֵיהֶם בְּחֶלֶק יִפָּה. כְּשֶׁחֹלְקִים עִם אֲחֵרִים תַּחֲדִּי מִקְפִּידִין לְעוֹל חֶלֶק יִפָּה: מִתּוֹרֵגְמִין. שְׁעוֹמֵדִין לִפְנֵי הַחֲסֵד כְּצִבְחוֹת שְׁוֹמְעִין מִפִּי וּמַשְׁמִיעִין לְרַס: וְשִׁעוֹת יוֹטוּין. לְמַחֲמִית שֶׁכֶר: מְמִירָתָה דִּים. מַשְׁלָה סְפִיעוֹתֵי תַּחֲדִּי מִמָּקוֹם סָנֶה: תְּכִלָּה. לִנְיִית: אֵין רוּחִין. כְּדַלְמִין שֶׁאֵם יַתְעִשְׂרוּ לֹא יִסוּ עוֹקֵצִין: וְאֵם עוֹשִׁין לְשִׁמָּה. לְהִיחַת הַמַּלְוֹה מַחֲמֵי לְנִרְכִּי לֵה: רוּחִין. דִּסְאִילִי וְלִשְׁנֵה עוֹשִׁין לֵה: יִימוֹ כְּצִבְל עֵשֶׂן^א: מְצוֹר לְצִידוֹן. יוֹס הַשּׁוֹק שֶׁל לִידוֹן עֵשֶׂ"שׁ וְהֵם מַחֲמִירִים עַל עֲמָקִין שֶׁלֹּא לְהִיטְעֵל מִתְרִיב שֶׁמֶת: הוּא אֲפִשָׁר דָּהוּ. לְהַמְנַע מִן הַשּׁוֹק שְׁעִשְׂרִים הִיוּ: מֵאֲרֻחָא. אֲרֻר: דְּסָרְכִי

העושה מלאכה במוצאי שבתות. אורי' דליתא מרושלמי" (כ)
הי נשי דנהיגי ללל למעבד עבדתא נאסוקי שבתא
אלא מנהגא עד דתתפסי קידרא מנהגא פ" (א) ש"ס"ג התפלה מנהג
בשר וצהא חייבי נמי הוי' **ובאן**
י'הודה. תימה (דרכי) גופא: אמר
ש"צ"ז דברכות (ד' י"ז). כל העוסק
במצוה שלא לשמה נוח לו שלא
לעשה וזארי' דהתם מיירי כגון
שולומד כדי להמיהר ולקנטר ולקפח
אלא חזירו חללה וזעזע לומד ע"מ
לעשות אלל כח מיירי דומיא דההיא
לעיל י"ט שפל ונשכר דלל עבד
למלאכה שבתא ולא נמעלי שבתא
לשום רעה אלל מתוך עלות
גדול עד שמיס חסדו:
מתקולתא. מטוה לנך קורא
אוחה מתקולתא
לפי שנשכרה לשיעור משקל מטוה
בדמק כחושות (ד' סד:) כמה
היא עושה לו משקל ה' סלעים
יפיר"ח שהיא מתחבה על כך שהיא
מגלגלה ורועותיה בשעת טוהיה:
ומגדלי בהמה. וקסא לר"ת
דלמר (נחלין ד' סד):
הרובה שיתעשר יעסוק צהמה
דקה ולאמר נמי עשירות עשירות
אלא צעליהן וי"ל דהתם חמורשין:
כותבי ספרים. אורי' גסס
רבי"ח דדוקא הסופרים
כדי למכור עליהן בקשו לדעול
ומאלו לוקחין דקדמי הן ומגריהם
אלל על המשכירים עומן לעלי
במים לא בקשו שלא היו מקפחים
שנשקטן שלא ימאלו כל כך להשכיר:
דילמא אתי לאפשרי מן
הפטור על החיוב.
ל"ח והכי אתי למטעי חיפוק ליה
למפריש ממין על שאין מיני וי"ל
דיבולל איכל למטעי דלית ביה
מפסד מיין על שאין מיין דפרי'
לכ שעה (לעיל ה'). וזאת למחש
שתהא עיסה רוצה אורח נמקס אחד
יפריש מאותו דל על דל אחר:
ח

המצפה לשכר אשתו וריחים
מתקולתא ריחיא אגרתא אבל עבדה ומזבנה אי
קרא דכתיב" עסין עשתה ותמכור: ת"ד המשת
אינו רואה סימן ברכה לעולם מאי טעמא כיון דנ
בהו עינא: תנו רבנן תגרי סימטא^א ומגדלי בהמה
טובות" ונותנין עיניהן בחלק יפה אינו רואה סימן ברכ
דתהו ביה איניש: ת"ד ד' פרושות אין בהן סימן ברכ
ישכר מותרגמנין ושכר" יתומים ומעות הבאות ממדי
מותרגמנין משום דמיהזי בשכר שבת ומעות" יתומים
יניחו מעות הבאות ממדינת הים משום" דלאו כל יומא
ישכר כותבין מאי טעמא א"ר יהושע בן לוי כ"ד תעני
הגדולה על כותבי ספרים תפילין ומזוזות שלא יתעשר
אין כותבין: ת"ד" כותבי ספרים תפילין ומזוזות הן ותג
העוסקין במלאכת שמים לאיתויי מוכרי תבלת אינן רוא
יאים עוסקין לשמה רואין: כמי ביישן^א נהוג דלא ת
במעלי שבתא אתו בנייהו קמיה דר' יוחנן אמרו לא
באן לא אפשר לן (א) אמר להו" ככר קיבלו אבותיכם עלי
מותר אבך ואל תמוש תורת אמן: בני חזויי נהני ו
אתו ואמרו ליה לרב יוסף אמר להו ניכלת זר באפיהו אי

ב א מים' כ"ו מל' שמתה
והכל יד: א
ב א מים' אר"ח כ' נחל
סעף א: ב
ב ד מים' סעף' מל' ה'ג' סעף
ה' ו' מל' ח' ח' ג
ה' א' מים' אר"ח כ' ד
המח סעף א' ו' טעם' י"ד
סעף א' שול סעף א: ה
ה א' מים' כ' סעף' א' חס
ה' א' סעף א' שול סעף א: ו
ה' א' מים' אר"ח כ' נחל
סעף א: ז
ה' א' מים' אר"ח כ' נחל
סעף א: ח
ה' א' מים' אר"ח כ' נחל
סעף א: ט
ה' א' מים' אר"ח כ' נחל
סעף א: י
ה' א' מים' אר"ח כ' נחל
סעף א: יא
ה' א' מים' אר"ח כ' נחל
סעף א: יב
ה' א' מים' אר"ח כ' נחל
סעף א: יג
ה' א' מים' אר"ח כ' נחל
סעף א: יד
ה' א' מים' אר"ח כ' נחל
סעף א: טו
ה' א' מים' אר"ח כ' נחל
סעף א: טז
ה' א' מים' אר"ח כ' נחל
סעף א: יז
ה' א' מים' אר"ח כ' נחל
סעף א: יח
ה' א' מים' אר"ח כ' נחל
סעף א: יט
ה' א' מים' אר"ח כ' נחל
סעף א: כ
ה' א' מים' אר"ח כ' נחל
סעף א: כא
ה' א' מים' אר"ח כ' נחל
סעף א: כב
ה' א' מים' אר"ח כ' נחל
סעף א: כג
ה' א' מים' אר"ח כ' נחל
סעף א: כד
ה' א' מים' אר"ח כ' נחל
סעף א: כה
ה' א' מים' אר"ח כ' נחל
סעף א: כו
ה' א' מים' אר"ח כ' נחל
סעף א: כז
ה' א' מים' אר"ח כ' נחל
סעף א: כח
ה' א' מים' אר"ח כ' נחל
סעף א: כט
ה' א' מים' אר"ח כ' נחל
סעף א: ל

(א) גמרא וסדרה יחידה
אמר רב דאמר רב
יחידה: (ב) שם לא
אפשר לן מאי אמר להו:
(ג) תוס' ד"ה העושה
וכו' פ"י עד ששלים:

ומעוֹת יְתוּמִים נְמִי
לָאוּ בְנֵי זִמְרָה
נִינְהוּ. קִטְנִים שֶׁאֵין
הַפְקִירָן הַפְקֵר [ב"מ כב:].

[illegible]

שאלה קסז

שאלת בני חוץ לארץ העולים לארץ ישראל דרך ארעי
האין יתנהגו בשלש רגלים אם כבני ארץ ישראל
או כבני חוץ לארץ.

תשובה, נלע"ד דלריכים הם להמנהג בענייני המועדים
באחד מבני ארץ ישראל המושבים, ואין זה
בכלל חומרי מקום שינא משם, לא מצעיא בחפלות וברכות
וקריאת ספר תורה שאינן חומרות בעצמם, שהרי אם בא
להחמיר לזכר ולהתפלל חפלות המועדים בזמן שאינו מועד
עצירה היא בידו, אלא אפילו במלאכה מותרים הם, שאלו
היו כל אנשי המקום שינאו משם כאן בקביעותא פשיטא
שאסורים היו לעשות יותר מיום אחד משום כל חוסף,
שהרי [עירובין ז"ו ע"א] הישן בשמיני בסוכה לוקה, וכן
בפסח ושבעות העושה יום אחד מועד יותר מהמנוח
עובר על כל חוסף, ולא אמרו נותנין עליו חומרי מקום
שינא משם אלא בחומרא שרשאינן בני המקום שינא זה

משם לנהוג חומרתם במקום הנוהגין קולא אף אם יקבעו
דירתם במקום הלז, אבל בדבר שאלו באו בני מקום
החומרא למקום הקולא וקבעו דירתם בו היו אסורין לנהוג
חומרתם בזה לא אמרו. ואף דשלחו מתם [ביצה ד' ע"ג]
הזהירו במנהג אבותיכם דילמא גזרו שמדא ואמי לאקלקולי,
הך קלקלה גופה לא שייכא אלא כשהם במקומם בחוץ
לארץ אבל בהיותם בארץ ישראל לא שייכא, וכיון שבארץ
ישראל איסור הוא להוסיף יום אחד על המנוחה ואין ביד
אנשי ארץ ישראל להוסיף יום אחד יותר מהכחוב בחורה
ולהחמיר, אף הבאים מחוץ לארץ אסורים הם לנהוג שני
ימים טובים של גליות כל זמן שהם בארץ ישראל אפילו
דרך ארעי כיון שהמקום גורם ואין זה בכלל חומרי מקום
שינא משם.^(א)

והנלע"ד כתבתי

צבי"א שבני"א

שאלה קסח

מהו ליתן לברך בדיבור הזימון על כוס לנזיר שמשון

בהיותי בצילוגראדו שנת תט"ל היינו מסובין בסעודת
מנוחה בצבחת ה"ה מ"ת [מופלי מורה] שם ועוד
חכם אחד שליח מחברון תוב"צ ז"ל, והחכם השליח היה
נזיר שמשון, ולהיותו אורח נתנו לו לזכר, והוא לא קבל
הכוס בידיו כי אם אחר קיבל הכוס והוא צירך וזימן בשם,
ולאחר גמר ברכת המזון צירך האחר שהכוס בידו ברכת
היין ושמו המסובין.

נבמיתי להם לא נכון לעשות כן, והתחלתי מציא להם
ראיות, אחד שהנזיר אינו תופס הכוס בידו אלא
אחר הוא התופס, ואחד שהנזיר בעצמו תופס הכוס בידו
לאו שפיר עבד, באינו תופס הכוס בידו פשיטא דלא יאות
דהא בעינן [ברכות י"א ע"א] מקבלו בשתי ידיו ונותנו לימין
ומגביהו מן הקרקע טפח דכל הני צריך המצרך למעבדינהו,
דאין לומר דבקבלת אחד מהמסובין סגי ולא דוקא המזמן,
דהא אשכחן בכל דוכחא דהמצרך תפיס ליה, והכי אמרינן
(בפרק ערבי פסחים) [בהרואה] [ברכות י"א ע"א] ג' דברים
מקצרינן ימיו של אדם מי שנותנין לו כוס של ברכה לזכר
וכו', משמע דבנתינת הכוס חליא ברכה^(א), ואמרינן נמי
בההיא פרקא [פסחים ק"ט ע"ג] דרש רב עורא עמיד
הקב"ה לעשות משתה גדול וכו' ונותנין לו כוס של ברכה
לאברהם לזכר וכו' עד דוד אמר אני אצרך ולי נאה לזכר,

שנאמר [תהלים קט"ו, י"ג] כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא,
ואי סלקא דעתך דמצי חד למיתפס כסא ואידך מצרך היה
ליה לאברהם לקבולי כסא וליצריך מאן דחזא, אף על גב
דיש לדחות, פשטן של דברים הכי הו. ועוד מדאמרינן
[שם ק"ב ע"א] אומר קדושה על הכוס או ברכת המזון על
הכוס על כרחך פירשו שהאומר תופסו וזה מקרי עליו,
ואף דקיימא לן כרבי יוחנן פרק התודה [מנחות] דף ע"ח
[ע"ג] דהשוחט את התודה בפנים ולחמה חוץ לחומות עזרה
קדש הלחם ולא צעינן על בסמוך, ואף ריש לקיש לא קאמר
אלא בחוץ לעזרה הא חוץ העזרה ורחוק מן הזבח לית לן
בה, דכלא הכי תקשי דבפרק כל המנחות [שם] דף ס"ב
[ע"א] פליגי תנאי אית דסבירא ליה לחם על כבשים ואית
דסבירא ליה כבשים על הלחם ורבי סבירא ליה נותן זה
בזד זה, ופריך והא צעינן על ומשני רבי לטעמיה דאמר
מאי על בסמוך, וכוותיה פסק הרמב"ם פ"ח מה' תמידין
ומוספין [ה"א], הא מיהא לכולי עלמא צעינן על בסמוך,
ולרבי יוחנן דהלכתא כוותיה אפילו הרחק מאוד נמי מיקרי
על, בזה נתקשו החס' שם פרק התודה [ד"ה ולא צעינן]
ע"ש תירוס.

ואני נבין מאוד בדבר, דאטו מי פליג רבי בעל כל קרבן
תקריב מלח שהיא על ממש, וכאותה ששינו בנזבים

מספיק להם שיחפלו ח"ל בפילת ח"ל בלינעא ועל כרחינו
לומר דסבירא להו לגדולי עולם דע"כ לא חגי אל ישנה
אדם מפני המחלוקת חלל במלחמה ודכוותא דאפשר
למיפק מינה חורבה אבל בחפילה אף אם יחפלו כמנהג
מקום שינא משם לא נפיק מינה חורבה וליכא למיחש
בה למידי ומעשה נפשט השאלה מקל וחומר דהשתא
חפילו במקום דמלחמה ודכוותא חסירי בפרהסיא
חפילה שריא בפרהסיא כל שכן למחפלו בלינעא דליח
דן וליח דין להוציאו מלהחפלו כמנהג בני מקומן
והחכם המחזיר בלינעא ואוסר להחפלו בלינעא כבני
מקומן לא מלא דין ורגליו בבית המדרש חה דבר פשוט
ויותר לרואי השמש לאם הצעיר יוסף קאר

סימן בו

מי כהחכם ומי יודע פשר דבר דבר שלח ה' מה
טובו להלך ויבחר בזהל יוסף מה יפית ומה נעמה
בבחי מדרשות לחורה הקבעת רכב ישראל ופרשיו ראש
ישר' ושלשו עטרת החורה ולייפה ויף אותה חמפה
גולה וטחרח לכל נפשות הגילה רוח בני האדם העולה
היא למעלה לעלות במעלות המושכלות ובחסינות גלילות
המזלות המעולות עלות פועלות רטן נורא עלילות ויאסוף
חיילות בגלות עליות חכמות לימודיות במילות המזלות
ובגלות תחיות טבעיות וחכמות מושאלות ועלילות
וסודות כללות עד שכל סוגי החכמה חואמי לביה
היבואו ביה יוסף בחכמתך ובחכמותך עשית לך חיל עד
שכל חכמי לב ילכו מחיל אל חיל עד הגיעם אליך אליך
מגמחם ועדיך חשוקים כי לאדם שטוב לפיו נחן חכמה
יהב חכמתו לחכמתו חכם אדם חזיר פניו והאיר אל
עבר פניה ומחוק האור וטוב לעיני' אשריך ואשרי היולדה
והמחויקה ואשרי חשיך חלה העומדים לפיך חמיד
השומעים את חכמתך וידעו כל ישראל כי נאמן חכה
וגאמתי דברך יהי ה' אלהיך ברוך אשר חפך בך
לחחד עליון על כל חכמי הזמן כשמש חוך כוכבי לכת
חזומן להאזיל אורו בפועל נאמן וכל ה' להקביל אור
האזל כמו ימן ולו מלאכה בין אובלי המן לא חמר אר
נאמן לגוד עס לא חלמן בחר לנו חגשים מנגע נעמן
וגא חלחם בעמלק חויב אל רחמן וילכד ברשמו אשר
טמן ולא לבש יהודי שק בעבור המן וכמו אשר כמן עורי
עורי נפון ובואי חיומן שכל זמן ידיו והכי קרא שמך יוסף
לאמר יוסיף ה' לי בן אחר בעגלא ובזמן קריב ולא
יאחר אחך ראה הזמן לשמן מרו וכל יס לי נחן בידך
לשמן וכל חכם לב גברו חכך לא יחוק מחוך דבורו

סימן בו

שאלה היונא חא"י לח"ל ודעמו לחזור חס מחפלו
כבני ח"י וטעם למה העולים לרגל מחפלים בפרהסיא
כבני מונה לארץ ואין מוחין:
חשובה דבר פשוט הוא דכל שדעמו לחזור מהג
מקום שינא משם חפילו להקל ובלבד שלא יעשה בפני
בני מקום שהלך לשם וכמו שהוא מבוחר ברא"ש פ' מקום
שנהגו ובפ"ק דחולין וכחז הר"ן בפ' מקום שנהגו גבי
רבה בר רב חנא חלל דאייחורא משום דדעמו לחזור
הוא דכין דבלינעא הוא חכיל ליה דאיהו לא הוא ידע
דליעילו לגביה לא הוא חריך לכסויי וכין שכן הדבר
פשוט וזבואר שלעולם כל שדעמו לחזור חנו חואים
אוחו כאלו הוא עדיין במקום שינא משם לכל דבר ובלבד
שיעשה בלינעא מפני המחלוקת וח"כ חפילה דבלינעא
היא פשיטא ופשיטא דוהג במקום שינא משם כין שדעמו
לחזור חה דבר פשוט לא ייחן ליכחז לעולם פשיטא:
ובאמת כי חשוב מחפלו כי ברואו כי החכם הח'
לעיל לא חש לקמחיה שהרי הורה ליונא חא"י לח"ל
ודעמו לחזור מוחר לו לעשות מלחמה מדינא חס לא
מפני המחלוקת כדמשמע יפה מחוך לשון השאלה ח"כ
חך עלה על לבו לומר שיחפלו חפילה חול זה דבר שלא
עלה על הדעת ומה שהביא רמב"ם חמ"ש הר"ם ריקאמאטוי
בשם הר"ם עורא חשיבנו דבר שלו הונח שהיו דברי הר"
עורא מפורשים לא נויח דברי המפרשים והפוסקים שיש
בידינו ונסמך על דברי הר"ם עורא זה דבר אשר חין
לו שחר כ"ס שאין בדברי הר"ם עורא סיוע לחכם המביא
רמיה ממנו כלל שמה שכתב הר"ם עורא שיום האחרון
בעבור כנסת ישראל שהוא בגלות סימן לדבר שאין עושין
אוחו בח"י בכלל מה שכתב דבני ח"י חין עושין אוחו
היו מי שינא חא"י לח"ל ודעמו לחזר דכל שדעמו לחזר
חע"פי שהוא בח"ל הרי הוא כאילו הוא בארץ וכן מי
שנא חא"י לח"י ודעמו לחזר היו בכלל בני ח"ל וינהו
וכן מעשים בכל יום בכל שנה וסנה עולים לשלש רגלים
מחל לארץ ועושים יום שני של גליות כחקוניו וכמשפטיו
בח"ל ולא עור חלל שמחבצים מנין מבני ח"ל העולי
לרגל ומחפלי חפילה וקורין בחורה ומפערין בבביא
בברכות חחלה וכוף כמו שעושים ביום טוב שני בח"ל
ודבר זה נעשה מימי קדם בפני גדולי עולם ולא פקפק
אדם בדבר זה מעולם חו היא שקשה בענין היאך
מחפלים חפלה יום טוב בפרהסיא בח"י והיכי לא
חיישין להאי דחן ואל ישנה אדם מפני המחלוקת והיה

10

עֵתָּה

ב כמה דברים אמורים ביו"ט שני ג שעיקרו מדברי סופרים וכשמחללו אפילו בדבר שהוא מדברי סופרים הרי עוקר לכל המצוה שהרי עיקרו אינו אלא מדברי סופרים לכן מגדיל אותו אבל דבר שעיקרו מן התורה כגון יו"ט ראשון אין מגדיל אותו אלא אם כן עשה בו מלאכה האסורה מן התורה אבל אם חללו בדבר שאיסורו אינו אלא מדברי סופרים אין מגדיל אותו אלא מכין אותו מכת מרדות.

ד ואם עשה על פי הוראת חכם שטעה או שעשה בשוגג אין מלקין ואין מגדיל אותו אפילו חללו בדבר שאיסורו מן התורה:

ה כל מקום שהוא חייב נדוי אם הוא תלמיד חכם אין מגדיל אותו אלא מכין אותו מכת מרדות:

ו אין חילוק בין ראשון לשני אלא לענין מת כמו שיתבאר בס' תקכ"ו וכן לכחול את העין אע"פ שאין בו סכנה אם לא יכחול כגון י שכבר התחילה העין להתרפאות דביו"ט ראשון אין לכחול אלא ע"י נכרי מכל מקום בשני מותר לכחול אפילו ע"י ישראל ז כיון שיש בו קצת חולי אף על פי שאין החולי כולל את כל הגוף:

ז ואין צריך לומר ח שמותר לעשות כל שבות מדברי סופרים למי שיש לו מיחוש שמצטער וחלה ממנו כל גופו בענין שאפילו ביום טוב ראשון מותר לעשות לו שבות מדברי סופרים על ידי שינוי כמ"ש בסימן שכ"ח וביום טוב שני אין צריך שינוי כלל חוץ מיו"ט שני של ראש השנה שאין חילוק בינו ליום ראשון אלא לענין מת בלבד כמ"ש בסימן תקכ"ו מטעם שיתבאר בס' ת"ר ע"ש ס אבל דבר שאיסורו מן התורה אסור לעשות לו ע"י ישראל אפילו ביו"ט שני ואפילו חלה כל גופו אם אין בו סכנה:

ח י מי שנפל ונצרר הדם אסור להקזי דם שקורין קעפפין אפילו ע"י גוי מפני שאפשר להמתין עד למוצאי יו"ט:

ט יא בני ארץ ישראל שבאו לחוץ לארץ אסורים לעשות מלאכה ביו"ט שני ביישוב ישראל אפילו בצנעא ואפילו במדבר אם הוא תוך התחום לעיר שישראל דרין בה ואפילו דעתם לחזור למקומם מטעם שנתבאר בס' תס"ח ומכל מקום אם עשו מלאכה אין מגדיל ואין מלקין אותם כיון שדעתם לחזור למקומם:

יב אם חל יו"ט שני בערב שבת אינם צריכים לערב עירובי תבשילין מפני שהוא דבר שבצנעא ולכן אין צריך לנהוג בזה כחומרי המקום שהלך לשם כיון שדעתו לחזור (עיין ס' תס"ח) ומטעם זה צריכים הם להתפלל תפלת שמונה עשרה בלחש ביו"ט שני יז וכן להניח תפילין בצנעא כיון שדעתו לחזור נותנים עליהם חומרי המקום שיצאו משם כמ"ש בס' תס"ח יד אבל צריכים ללבוש מלבושי יו"ט מפני שהוא דבר של פרהסיא:

טז אבל אם אין דעתם לחזור למקומן אם הגיעו תוך תחום לעיר מעיירות שבחוץ לארץ אפילו אין טז בעיר ישראל נעשו כבני חוץ לארץ מיד ואסורין לעשות מלאכה ביו"ט שני בין תוך התחום בין חוץ לתחום ומתפללין כבני חוץ לארץ וכן צריכים לערב ערובי תבשילין כבני חוץ לארץ אבל כל זמן שלא הגיעו לתוך התחום טז של עיר מעיירות של חוץ לארץ עדיין לא הוקבעו להיות כבני חוץ לארץ ומותרים לעשות מלאכה ביו"ט שני והרי הם עדיין כבני ארץ ישראל לכל דבר:

יז העוקר דירתו עם אשתו מארץ ישראל לחוץ לארץ אף על פי שדעתו לחזור דינו כמי שאין דעתו לחזור:

יח יא בני חוץ לארץ שבאו לארץ ישראל אע"פ שדעתן לחזור אין עושין אלא יום אחד כבני ארץ ישראל יט ויש חולקין.

כ כל מי שאין דעתו לחזור למקומו אף על פי שאשתו נשארה במקומו נקרא אין דעתו לחזור:

(ג) ר"ן מ"מ ב"י
מ"א.
(ד) מ"א.
(ה) גמרא.
(ו) גמרא.
(ז) ב"ח פ"ח
(ח) רמ"א.
(ט) רמ"א ר"ן.
(י) מ"א.
(יא) שו"ע ה"ה
(יב) מ"א.
(יג) ה"ח.
(יד) ה"ח.
(טו) מ"א.
(טז) שו"ע.
(יז) מ"א.
(יח) ראב"ד.
(יט) ראב"ן.
(כ) מ"א.

תחום הישוב אסור לו לעשות מלאכה משום מחלוקת. אבל מדין אורח הבא מחו"ל לארץ-ישראל לא דיבר כלל. והנה החכ"צ (קס"ו) אומר שאורח הבא מחו"ל לאר"י אפי' דעתו לחזור נהג רק יום אחד, מכיון שזוהי רק חומרא שנותנין עליו חומרי המקום שיצא משם ומכיון שיש באר"י אסור בל-תוסיף לא שייך לומר שיחמיר לנהוג ב' ימים. והנה רוב האחרונים אינם מודים לו, ואפי' בנו גאון ישראל בשאלת יעב"ץ (קס"ח) מפקפק ע"ז, אבל ישנם אחרונים מחזיקים בשיטתו, וגם גאון ישראל מוהרש"ז בשו"ע שלו — נוטה לדעת החכ"צ. והי' אפשר לסייע להחכ"צ ולומר שלכן לא נאמר בשו"ע דין אורח הבא מחו"ל לאר"י משום דבאר"י אין הפרש בין תושב לבין אורח כי אפי' אם דעתו לחזור ה"ה כבן אר"י. אולם מרן הב"י מפורש גלה דעתו בתשובתו (אבקת רוכל סי' כ"ו) שגם אורח הבא מחו"ל לאר"י תלוי בדעתו לחזור שאם דעתו לחזור ה"ה בן חו"ל, וכ"ה בפאה"ש (הלכות אר"י סי' ב' ט"ו), וכ"ה בשאר אחרונים וכן נהוג עמא דבר.

ומפי מו"ר חו"ז הגאון ר"ש סלנט זצ"ל שמעתי עוד טעם לשבח לחוק במסמרים את שיטת החכ"צ: דהנה תקנת יו"ט שני הלא היא משום מנהג אבותינו בדינו (ביצה ד' :) לומר כשם שנהגו אז בזמן הקידוש עפ"י רא"י שהחזיקו בריחוק מקום בב' יו"ט משום ספק — כך יש להחזיק גם בזה"ז, והלא א"א להחמיר בזה"ז יותר מן הזמן שנהגו משום ספק, ואילו מלפנים בזמן שהחזיקו משום ספק הלא אורח שכזה שבא מחו"ל לאר"י אפי' אם היתה דעתו לחזור ודאי נהג אז רק יום אחד מכיון שלא הי' לו עוד הספק, וכיצד אפ"ל שכיום ינהג אורח כזה ב' ימים משום מנהג אבות? בשלמא אורח שנסע מאר"י לחו"ל שפיר שייך בו חומרי המקום שהלך לשם דבחו"ל לא ידע האורח הקביעות ונהג אז מלפנים בב' ימים מספק ולכן נהג גם היום, אבל האורח באר"י — מהכ"ת נחמיר עליו היום לנהוג ב' ימים יותר מכפי שהי' נהג אורח כזה מלפנים? ויתכן שלסברא זו מכון גם רבנו החכ"צ בהוסיפו שם לומר: ואע"ג דשלחו מתם הוזהרו במנהג אבותיכם בידיכם דלמא גזרי גזירה ואתי לקלקולא הך קלקולא גופא ל"ש אלא כשהם במקומם בחו"ל כו'.

וכ"ת א"כ גם אורח שבא מאר"י לחו"ל ודעתו לחזור אמאי לא ינהוג ב' ימים הא מלפנים גם אורח שכזה הי' בספק של הקביעות? — ל"ק דבדעתו לחזור איננו נחשב לבן אותו המקום ולא חלה עליו הגזירה לנהוג בזה"ז ב' ימים דהתקנה היתה על חו"ל אבל הוא איננו בן חו"ל.

[ואפילו לרב אסי (ביצה ד' :) שס"ל ב' הימים קדושה אחת הם דפליג על רב שהם מספק (והם שתי קדושות) אלא חוק חכמים הוא שהטילו על אותם המקומות שינהגו שני ימים — הנה מלבד מה שאנן נקטי' כרב שהם מספיקא דיומא, הלא אפילו לרב אסי היתה לחוק חכמים בזמנו (וכפי דברינו לעיל סעי']

א' ובפי"ח סעי' ד') ומקודם החזיקו לכו"ע ב' הימים משום ספק, א"כ אליבא דכו"ע ישנה האי סברא בנוגע לאורח הבא לאר"י שלא יהי' חמור מכפי האורח שהי' בא מקדמת דנא בזמן שהחזיקו מספק].

24/08/2018

(ב) אכן אחרי שמרן הב"י מפורש כתב בתשובתו גם באורח הבא לאר"י שתלוי בדעתו לחזור וכן נקטו רוב רבונותינו האחרונים, ונהגו ונוהגים רובם שכל שדעתו לחזור נוהג ב' ימים — עלינו לקיים את שיטת רבנו הב"י ולומר שאף אמנם מלפנים, בטרם נקבעה התקנה "הזהירו במנהג אבותיכם", הי' אורח הבא לאר"י נוהג רק יום אחד אף אם היתה דעתו לחזור, מ"מ אחרי שכבר תקנו להזהיר במנהג אבותינו וכבר חלה התקנה על המקום, הנה כל זמן שהוא עדיין מתיחס לבן אותו המקום שבחו"ל, איננו בבל תוסיף כמו שאין היום בל תוסיף בכל יושבי חו"ל אף שידעו הקביעות, והוא שונה אמנם מאורח שמלפנים בזמן שהחזיקו ברחוק מקום רק משום ספק שאז טרם היתה התקנה על המקום.

וכ"ז בדעתו לחזור. אבל אם אין דעתו לחזור נעשה מיד בן אר"י וא"א להחמיר עליו יותר מלפנים וגם אינו רשאי לנהוג יו"ט שני מצד איסור בל תוסיף, ואפי' להפוסקים המבארים דעת הרמב"ם בדין מלאכה בע"פ שאף שאין דעתו לחזור נותנין עליו חומרי המקום שיצא לשם — אין כ"ז בדין יו"ט שני.

(ג) ואחד מרבני זמננו (הרב הגאון ר' שלמה דוד כהנא רב דורשא) התקשה בהרבה בחוברת הפרדס (אלול תרצ"ד) מדוע בדין יו"ט של גליות תלוי הדבר רק בדעתו לבד אם דעתו לחזור או אין דעתו לחזור, ואילו בשאר דינים התלויים בישוב העיר אינם תלויים כלל בדעתו אלא קבעו שיעורים בזמני ישיבתו בעיר, כגון לתמחוי ולקופה וכסות ופסי העיר שאמרו ג' או ו' או י"ב חדש, ולענין עיר הנדחת ל' יום, ולגודר מבני העיר י"ב חדש. ולדעתי שיעור הדבר כך הוא: כל ענין הקשור לתושבי העיר כגון תמחוי קופה וכו' או כגון בעיה"ג שהשאלה היא אם הוא מצטרף ליושבי' או בגודר מיושבי העיר (יו"ד רי"ז ל"ב), שבכל הני מדובר בנוגע להשתתפותו ושייכותו אל יושבי העיר, לא אל המקום, וכל זמן שעדיין לא התאזרח אתם (כל ענין לפי שיעור ההתאזרחות אם ל' יום או י"ב חדש והדומה) — לא הצטרף אל התושבים אבל בנ"ד אין המדובר כלל משייכותו אל היושבים כי אם אך ורק אל המקום, ואחת היא לנו מי הם היושבים שם או אפי' אם המקום ריק מבנ"א והוא לבדו יושב שם, ולכן הדבר קשור רק בדעתו להשתקע במקום, שבאם דעתו לחזור הרי איננו בן אותו המקום ואם אין דעתו לחזור הרי קבל עליו להיות "בן אותו המקום" וחלה עליו התקנה של המקום. ועד"ז מצינו במקרא מגילה שהתקנה היתה על המקום, כל מקום המוחזק בתוך מוקף מיב"נ קורא בט"ו וכל מקום פרוח קורא בי"ד — אמרו שם ג"כ בבן כפר שהלך לכרך או איפכא אם דעתו לחזור כו' (אלא ששם תבאר

„דעתו לחזור“ הוא על יום הקריאה וכמו שנבאר בעז”ה במקומו). וכן בשאלת „טל ומטר“ שגם היא תקנת המקום של אר”י אומר כמו”כ הפר”ח שתלוי באם דעתו לחזור (מאר”י לחו”ל או איפכא) באותה שנה. גם להברכ”י התולק עליו יש עכ”פ הפרש בדעתו לחזור באותה העונה. ואפילו בדין מלאכה בע”פ (אוצ”ח תס”ח) או דין תענית (תקע”ד) בקבלת איסור של עיר אחת (יו”ד סס”י רי”ד) ואכילת דאיתרא שאמר רב אשי הנ”מ היכי דאין דעתו לחזור (שם פסחים נ”א). או כגון מוגרמת דרב ושמואל (חולין י”ח) — שבכל הני אסרו ג”כ התולך ממקום שמחמירין למקום שאין מחמירין אם דעתו לחזור כו’. אעפ”י שביסוד אין בהני תקנה החלה על המקום — מ”מ מכיון שהזט”ה וראשי העיר קבלו את האיסור לחק על אותו המקום ועל הבאים אחריהם לדור בעיר זו, נחשב הדבר ג”כ לתקנת המקום (ועמ”ש הלאה סעי’ ט’).

ד) והנה הרמב”ם (יו”ט פ”ח ב’) בדין מלאכה בע”פ כ’ בזה”ל: **התולך ממקום שאין עושין למקום שעושין לא יעשה, וכן מי שדעתו לחזור כו’, ועד”ז לשון המחבר תס”ח.** והבינו כמה מרבותינו האחרונים בדברי הרמב”ם והמחבר שס”ל שחומרי המקום שיצא משם נותנין עליו בכל אופן אף באין דעתו לחזור, עי’ פר”ת ויד אהרן וחק יעקב והגר”א ועוד. ולעומתם כמה וכמה מגדולי האחרונים אומרים שגם הרמב”ם והמחבר מודים לשיטת תוס’ וסיעתם שחומרי המקום שיצאו משם נותנין רק בדעתו לחזור, ושגם הרמב”ם והמחבר לצדדין קתני, והא דכ’ וכן מי שדעתו לחזור כו’ — זהו הכלל שבדבר, כמ”ש שם באה”ג, ועד”ז במג”א וכ”ה בלבוש ועוד. והש”ך ביו”ד סי’ רי”א אומר שבסי’ תס”ח ר”ל שאין דעתו לחזור וגם אין דעתו להשתקע בעיר זו דאל”כ הרי המחבר כסותר את עצמו מסי’ תס”ח לסי’ תקע”ד ויו”ד רי”ד. והרב הנו’ בחוברת הפרדס הנו”ל המחזיק בהשיטה שדעת הרמב”ם והמחבר היא שנותנין חומרי המקום שיצא משם אף באין דעתו לחזור — מוסיף ואומר שהה”נ בנוגע ליו”ט שני שהבא מחו”ל לאר”י צריך לנהוג ב’ ימים גם באין דעתו לחזור. וזה לא יתכן. דהרי מרן הב”י מפורש כתב בתשו’ שאורח הבא מחו”ל לאר”י תלוי ג”כ בדעתו לחזור.

ולדעתי אפי’ להפוסקים המבארים את דעת הרמב”ם והמחבר בסי’ תס”ח שאף באין דעתו לחזור יש עליו חומרי המקום שיצא משם — גם הם לא אמרו כך אלא רק בדין כגון מלאכה בער”פ שבעיקר הוא איסור החל על קרקפתא דגברא. ואף אמנם אמרנו לעיל (ח’) שמכיון שהעיר כולה קבלה עלי’ האיסור נעשה לתקנת המקום אבל יושבי העיר הם שעשו את התקנה ולא משום שהמקום גורם, ותו שפיר אפ”ל כיון שכבר קבלו עליהם בני המקום את האיסור אינם רשאים להקל אבל בדין יו”ט שני שזתקנה היתה על המקום והמקום גורם, (אעפ”י שלא המקום גרם מלכתחילה את יסוד התקנה — ראה הלאה סעיף ט’)

אין טעם וסברא להטיל חומרי המקום שיצא משם על האיש שאין דעתו לחזור ושכבר עקר דירתו מהמקום ההוא. הגע עצמך: בדין קריאת המגילה למשל שהיא תקנת המקום האפשר להעלות על הדעת ולומר שאדם שנהג בב' הימים כשהי' תושב טברי' למשל — ינהג כך גם בבואו לירושלם? הלא פשוט שכל שהמקום גורם אין שום סברא לומר כך.

ומפני שבמקרא מגילה וביו"ט שני — בשניהם היא תקנת המקום, לכן מצינו בשני הדינים הללו שבספקם לא אמרי' ספיקא דרבנן לקולא, במקרא מגילה אמרי' בספק מוק"ח קורא בב' הימים ובעיקר בי"ד ובברכה, ול"א סד"ר לקולא שלא יקרא מספק, גם בנ"ד במקום שהוא מסופק בתוך עשרה ימים ואיננו בגבול אר"י עושין ב' ימים ול"א סד"ר לקולא וינהוג יום א' — משום שבכל כה"ג שהדין חל על המקום שדי' את מקום המסופק לרובא דעלמא.

ט. שיעורי „דעתו לחזור“:

(א) בדין יו"ט שני לא נתנו הפוסקים שום זמן לשיעור „דעתו לחזור“, ואפי' דעתו לחזור לאחר זמן מרובה מתיחס עדין למקום שיצא משם, וכדמוכח מלשון הב"י (או"ח תצ"ו) שכ' שם בשם א"ח „כל זמן שדעתו לחזור לעולם“ (אלא שיש שם ט"ס אחר כמ"ש אלי' זוטא על הלבוש וכמ"ש שם גם בשם היש"ש), ועי' גם שיורי ברכה, ובשע"ת שם תצ"ו.

והנה הרשב"א בתשו' (ע"ג) כתב בשם הכלבו שבנוגע לקולי המקום שיצא משם נוהג רק בדעתו לחזור מיד, ובנוגע לחומרי המקום שיצא משם נוהג כל זמן שדעתו לחזור לעולם. אולם שפיר ערער ע"ז הפר"ח (שם תצ"ו) והוכיח מהסוגיות ומרבותינו הראשונים שאין הפרש בין קולי המקום לבין חומרי המקום שיצא משם, ובב' האופנים אפי' אם דעתו לחזור אחר זמן מרובה נקרא דעתו לחזור.

(ב) ובאם עקר דירתו הוא ואשתו וב"ב סתמא דמילתא הוי כאין דעתו לחזור, והרבה פוסקים אומרים שאפי' חשב לחזור למקומו אמרי' כיון שעקר דירתו יחד עם ב"ב אמדי' דעתו שכשימצא פרנסתו במקום החדש ישאר שם והוי כאין דעתו לחזור, וכמ"ש המג"א תס"ח בשם הרדב"ז, ועי' במשנה ברורה שם בשם עולת שבת שסיים ע"ז „וצ"ע להלכה“, אולם רזה"פ הסכימו להרדב"ז ואפי' הפר"ח המערער על הרדב"ז הנה בפרט זה מסכים אליו וע"ש פנ"ח בבאור דברי הרדב"ז.

(ג) וכל שאין דעתו לחזור אעפ"י שאשתו נשארה במקומו אין נותנין עליו חומרי המקום שיצא משם (משפט צדק ח"ב י"ט ופר"ח שם תס"ח ועוד).
(ד) והנה במקרא מגילה כבר אמרנו ששם הבאור „דעתו לחזור“ ביום קריאת

המגילה (אלא שיש מחלוקת אם בן כרך תלוי בדעתו לחזור ביום י"ד או ליום ט"ו וכמש"ל). וראיתי בס' אחד מגדולי זמננו שמתקשה: מ"ש במקרא מגילה אמרי' דוקא אם דעתו לחזור באותו יום של פורים ואם דעתו לחזור אחר פורים נוהג בכל אופן כבני המקום שבו נמצא ולמה בבני אר"י בהיותם בחו"ל אינם נוהגים יו"ט שני של גליות בדעתם לחזור אחר החג, ואמאי לא יהי' גם דין יו"ט שני תלוי בדעתו לחזור באותו יום של יו"ט. ולכאורה עולה עת"ד ליישב שאני מקרא מגילה שיש ע"ז ילפוטא מדכתיב היהודים הפרזים היושבים בערי הפרוזות מכדי כתיב היהודים הפרזים ל"ל למכתב היושבים בערי הפרוזות הא קמ"ל דפרוזו בן יומו נקרא פרוז כו' (מגילה י"ט). אולם מלבד מה שאין הכרח מקרא שיש פרוזות דוקא לימו ולא לזמן אחר — אפי"ת שאם יש ילפוטא שיש יושב פרוזות אף שבעצם איננו בן פרוז, ע"כ הוא כפרוז בן יומו — אכתי תקשה א"כ נלמוד מכאן גם לדין יו"ט שני שיהי' תלוי באם היתה דעתו לחזור לאותו יו"ט ונתעכב בסבה או שהיתה דעתו להיות באותו יו"ט במקומו החדש כמו בדין מקרא מגילה.

אכן כד נחדור אל היסוד שהנחנו לעיל (סעיף ח') שהדין של "דעתו לחזור" נאמר רק בדבר הקשור לתקנת המקום — נדע לחלק בין תקנת פורים לבין תקנת יו"ט שני, דאילו מקרא מגילה היא תקנת המקום בעצם וביסוד, כי המקום עצמו גרם לתקנה זו ומלכתחלה נעשתה בשביל המקום, וכדכתיב בקרא וכמבואר בפוסקים טעם חילוק הפרוזות מהמוקפות, ומכיון שמקור הדין נובע מהמקום וקשור אל המקום — שפיר אמרו בו כיון שדעתו להיות באותו היום בהפרוז נעשה פרוז בן יומו וקורא את המגילה בבני הפרוזים, אעפ"י שהוא עדין נקרא בן כרך משום שדעתו לחזור למקומו אחר הפורים — דהא אין התקנה מתייחסת להאיש כלל וכלל ולאיוזה מדינה הוא מתייחס, דאין כאן ענין עם הגבר ושייכותו כי אם אך ורק עם המקום עצמו, במקום זה קורין בי"ד ובמקום זה קורין בט"ו. אבל בתקנת יו"ט שני לא שהמקום גרם את הדין אלא שהגדרת הדין גדר את המקום, התקנת יו"ט שני איננה בשביל ארץ ישראל או בשביל קרבת המקום לירושלם אלא משום מנהג אבותיהם בידיהם, כל מקום שבו לא ידעו הקביעות ונהגו ביו"ט שני היתה התקנה שלא ישנו שם את מנהג אבותיהם. א"כ אם כי עשו זאת לתקנת המקום — לא שהמקום גרם אלא שהיושבים הקדמונים הם שגרמו לתקנת מקומם, ועי' גם מ"ש בזה בעזה"י לקמן בקונטרס קה"מ בירושלם החדשה, דברים נכחים בעזה"י.

יוד. חמשה סוגים ליחש התושב אל המקום :

ויש כאן חמשה סוגים : א) ענין המתייחס רק ליושבי המקום איננו קשור

כלל ב"דעתו לחזור" אלא בזמן ישיבתו בעיר ויחושו אל יושבי, וכמש"ל סעי' ח'.
 (ב) דבר שאין לו שייכות ליושבי העיר ולא גם אל המקום והוא ענין החל
 רק אקרקפתא דגברא, כגון חרם דרגמ"ה, או שמשפחה קבלה עלי' איזה איסור
 או איזו תקנה — אין הדבר תלוי לא בזמן ישיבתו בעיר גם לא בדעתו לחזור,
 אלא כל שהוא מאותה המשפחה או מאותו בית האב שקבל עליו את
 האיסור או התקנה — מחויב הוא להחזיק בה בכל מקום שהוא נמצא, ובכל אופן
 שהוא, כנאמר ביו"ד רכ"ח סכ"ט: "א שאם קהל קבלו עליהם דבר למגדר מילתא
 והלכו מקצתם לעיר אחרת אף שאין דעתם לחזור חייבים להתנהג בנדר
 שקבלו עליהם בעירם הראשונה, והוסיף הרמ"א: ולכן מי שיצא ממקום חרם
 דרגמ"ה למקום שמקילין אסור לישא ב' נשים, וכ' ע"ז הגר"א דלא דמי למ"ש
 בפ"ק דחולין דהתם הוי תקנת המקום (כלומר נעשתה לתקנת המקום) משא"כ
 הכא הוי אקרקפתא דגברא, והביאו גם הפאה"ש סי' ב' ל"א ועוד. וכ"ה אם בא
 אשכנזי למדינה ספרדית שאף שאין דעתו לחזור אינו רשאי לקחת ב' נשים שהוא
 דבר הקשור לגמרי בקרקפתא דגברא. (ג) דין כעשית מלאכה בער"פ, במקורו הוא
 ענין החל אקרקפתא דגברא אלא שהגברי קבעוהו בעיר זו ועשאוהו לתקנת המקום
 (שקבלו את האיסור בזו"ה וראשי העיר) — הנה מצד אחד נקראת "תקנת המקום"
 שיהא גם בה דין "דעתו לחזור", ומצד השני היא ביסודה איסור של קרקפתא
 דגברי, דהא אין הפרש אם הקהלה שקבלה עלי' את האיסור יושבת במקום זה
 או במקום אחר, ולכן יש בד"ז דעה גדולה האומרת שבן אותה הקהלה נתקשר
 לתמיד עם האיסור כמו שאר דברים שהם אקרקפתא דגברא, והיא שיטת הפוסקים
 המבארים את דעת הרמב"ם והמחבר (או"ח תס"ח) שאף שאין דעתו לחזור נותנין
 עליו חומרי המקום שיצא משם. (ד) ובדין יו"ט שני שנקבע לדורות בתוך תקנת המקום,
 מקום ששלוחי תשרי הגיעו ינהגו יום אחד ומקום ששלוחי תשרי לא הגיעו ינהגו
 ב' ימים, ואם לא ידוע — יש חילוק בין אר"י לבין חו"ל — לפי שיטת הרמב"ם
 ולשיטת הריטב"א והיא דעת הגאונים (ושכן קבענו בעזה"י לעיל להלכה) כל
 התקנה מב"י בעיקרה נתקנה רק לחוץ לארץ, ובה לכו"ע תלוי בדעתו לחזור,
 ואפי' אם הרמב"ם והמחבר ס"ל בדין מלאכה בער"פ שנשאר תמיד בחומרת
 המקום שיצא משם — מ"מ בנוגע ליו"ט שני באין דעתו לחזור מודים גם הם
 שנהג כבני המקום שבא לשם בין לחומרא ובין לקולא, אלא מבין שמקור
 התקנה לקוח עכ"פ ממנהג האבות והם שעשאוה לתקנת המקום, ולא שהמקום
 גרם את התקנה — אינו דומה עכ"פ לדין מקרא מגילה שיהא תלוי בדעתו לחזור
 באותו יו"ט, כמו בדין פורים, אלא אפי' דעתו לחזור לזמן מרובה, כל זמן
 שמתחיל למקומו הראשון נהג כמקומו הראשון. (ה) ובמקרא מגילה ששם המקום
 הוא שגרם ביסודו את התקנה, רק בדין זה אין מתחשבים לאיזה מקום הוא

מתיחס אלא באם היתה דעתו להיות ביום הפורים, אם היתה דעתו לחזור באותו יום ונתעכב במקרה ה"ה כאילו לא יצא ממקומו ביום הפורים ולא נעשה גם לפרוץ או למוקף בן יומו, ואם לא היתה דעתו לחזור באותו יום שבא להיות כאן בפורים ה"ה פרוץ או מוקף בן יומו ונוהג בבני המקום שנמצא שם בפורים הנהו באותו המקום שהוא (המקום) גרם להתקנה. ועד"ז גם בשאלת טל-זמטר, לדעת הפר"ח, מכיון ששואלים על ארץ-ישראל ועל שנה זו — תלוי ג"כ בדעתו לחזור באותה השנה, והבן כ"ז.

הערות

יא. מנהג האורחים באר"י — למעשה:

כבר אמרנו לעיל סעיף ח': שהאורחים הבאים מחו"ל לאר"י ודעתם לחזור ריבם נהגו ונוהגים ב' יו"ט כמנהגם בחו"ל, ויהי להם מקום מיוחד בבית כנסת ידוע שבו התכנפו האורחים והתפללו בצבור כמו ביו"ט א', כנאמר בתשו' אבק"ר ובפאה"ש. וחז"ז מו"ר הגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל אשר דעתו נטה לשיטת רבנו החכ"צ — שבאר"י שאין משגיחין על דעתו לחזור (ולבו אמר לו אפשר שמה"ט השמיט מרן בשו"ע דין אורחים שבאו מחו"ל לאר"י משום שבאר"י אין הפרש בין אורח לאזרח, דיתכן שבעת חבר השו"ע חזר מתשובתו באבק"ר), אלא שלא רצה חז"ז מו"ר לחלוק לגמרי על רבותיו, בכללם גאון ישראל בעל פאה"ש זצ"ל ממיסדי הישוב האר"י, ולבטל לגמרי את המנהג הקודם — לפיכך פסק לשואלין שינהגו הכל לחומרא (כאשר הבאתי בשמו בלוח דיני ומנהגי השנה באר"י):

א) במוצאי יו"ט א' ישמע האורח הבדלה מפי בן אר"י, ולא יקדש על הכוס. (ב) בא' דחזה"מ יתפלל תפלת י"ח ויעו"י, ובתפלת מוסף יאמר וביום השני, ויכול לעלות לתורה לקריאת וביום השני, ולא יעשה מלאכה כביו"ט. ג) בשמיני עצרת לא ישב בסוכה, ויעלה לתורה כבשמחת תורה וינהוג בבני המקום בתפלה וכו', ובמוציו"ט כנ"ל בא' דחזה"מ ישמע הבדלה מבן אר"י, ולא יקדש, ויתפלל תפלת י"ח ובאמירת אתה חוננתנו ולא יעו"י. ד) באסרו חג יניח תפלין ויתפלל תפלת י"ח ולא יעשה מלאכה. ה) בחג הפסח בליל השני ישמע הבדלה ולא יקדש כלל במוציו"ט. ואלה שרוצים לערוך סדר (שהוא מילי דפרהסיא ומו"ר חז"ז חשש ע"ז) — יאכלו כזית מצה ומרור בלי ברכת על אכילת מצה ומרור, וישתה ד' כוסות ויברך רק על כוס ראשון וכוס של ברכת המזון, ויאמרו והגדה בלי חתימת הברכה. ובאסרו חג לא יאכלו חמץ ולא יעשו מלאכה וכנ"ל בא"ח דשמע"צ ועד"ז באסרו חג דשבועות בנוגע להבדלה ותפלה ולא לעשות מלאכה. ו) וכשחל יו"ט ביום ה' (ויו"ט שני של חו"ל ביום ו') והאורח באר"י (שדעתו לחזור) אוכל ומבשל לעצמו יניח האורח עריו"ט ערוב תבשילין בלי ברכה.

ככל זה פסק בזמנו חז"ז מו"ר הגרש"ס, מכ"ש כיום שהחלו ב"ה נדחי